

Sandeviften

Fugle, natur & miljø i Vestjylland

ÅRSRAPPORTEN 2003

2. Kvartal 2004, nr. 2

Ringkøbing
Amt

Lokal afdeling

SANDEVIFTEN: udgives af Dansk Ornitologisk Forening lokalafdeling Ringkøbing Amt.

REDAKTION: Ole Amstrup og Henning R. Sørensen

TRYKKERI: Sæe_Knudsen, Stoholm

GIRO: 9224904 v/Kasserer Erik Enevoldsen, Holmsland Klitvej 126, 6950 Ringkøbing

ABONNEMENT: For de 4 numre i 2004 60,- kr.
Løssalg Årsrapporten 40,- kr.
Øvrige nr. 20,- kr.
Gamle numre 5 - 10 + porto

TEGNERE: Ove Hestehave (forsiden)

Indledning

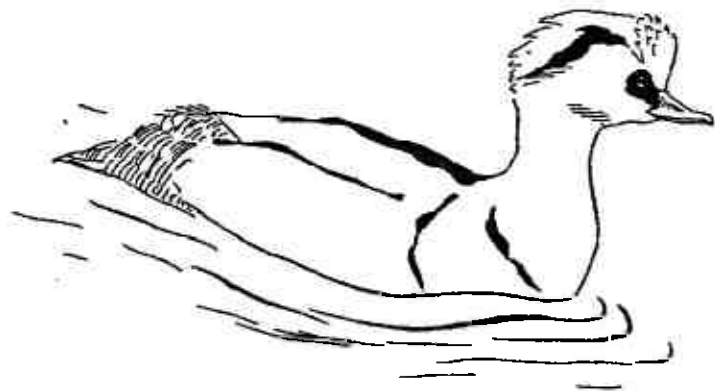
Formålet med denne årsrapport er at give en opsummering af de vigtigste fugleregistreringer i 2003. Resultatet er blevet en flot rapport på over 40 sider om ynglefugle, sjældenheder, status mm.

2003 var et fint år for sjældne ynglefugle. For andet år i træk ynglede hhv. skestork i Ringkøbing Fjord og biæder i en grusgrav i amtet. Desuden var der igen fremgang for sløruglen, der ynglede med hele 17 par. Der blev også gjort en ihærdig indsats for at notere natravne. En sydlig blåhals sad for første gang i længere tid og markerede territorie. Takket være det nye Skjern Å naturprojekt var der rekordmange sorthalsede og gråstrubede lappedykker i amtet. Desværre er dværgterner gået meget tilbage siden midten af 1980'erne. 3545 skarv-reder blev registreret i amtet, men æg i kun 481 gik fri af oliering fra myndighedernes side.

Der blev også set en del sjældne fugle. Lille tårnfalk gæstede amtet for første gang, mens en tophejre var på besøg for anden gang. Den var stationær og spredte stor glæde for mange fuglekiggere. Endvidere var der i en østenvindsperiode i juli besøg af hele 3 balearskråper. Desuden sås 3 hvidnæbbede lommer, 2-3 amerikanske krikænder, 1 jagtfalk, 1 stylteløber, 5 sandterner, 1 hvidvinget terne, 3 hærufugle, 1 rødrygget svale, 3-4 storpibere, 3 vandsangere og 1 hvidbrynet løvsanger.

Derudover var der bl.a rekordforekomster af sule, ederfugl, lille skallesluger, rød glente og tinksmed. De store vingefang sås også jævnligt. Havørne, kongeørne og mindst 7 sorte storke hang ofte i luften over amtets våd- og hede-områder. Desuden var der pæne tal af storkjove, bjergpiber og hvidvinget korsnæb.

Data til denne Årsrapport stammer fra DOFBasen3, Feltnyt fra DOFRingkøbings amts hjemmeside (<http://www.dof-ringkobingamt.dk/fuglenyt.asp>) samt fra DMU's årsrapport fra Tipperne 2003 (http://www.dmu.dk/1_om_dmu/2_afdelinger/3_vibi/nvhedsbrev/dmu_vibi_tipperne_2003.pdf)

Bearbejdning af materialet 2003:

Allan Kjær Villesen	Lommer til sule
Gert T. Andersen	Skarv til knopsvane (minus skestork)
Morten J. Hansen	Gås
Leif Novrup	Svømmeænder, fiskeørn, vendehals
Karl Erik Kristensen	Rovfugle (minus fiskeørn)
Ole C. Olesen	Hønefugl til trane samt dykænder
Ole Amstrup	Skestork, vadefugle (minus tinksmed) og måger
Erik Enevoldsen	Kjover
Mogens Bak	Terner
Egon Østergaard	Alkefugle til og med spætter samt tinksmed (minus kirkeugle og vendehals)
Ulf E. Møller	Lærker til misteldrossel
Lars Holm	Græshoppesanger til kornværling (minus stor tornskade) og kirkeugle
Niels P. Brøgger	Stor Tornskade

Indsamling og fordeling af materialet:

Henning R. Sørensen

Redaktion:

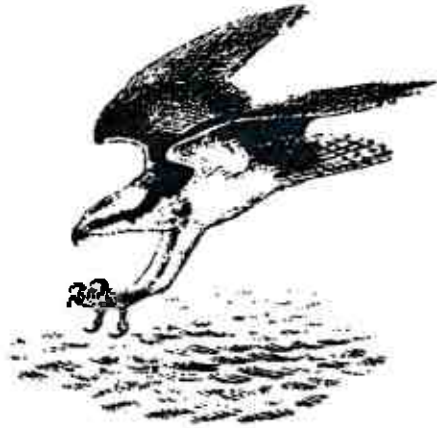
Ole Amstrup og Henning R. Sørensen

Korrektur:

Ole Amstrup & Mogens Bak

Anvendte forkortelser:

pull.	= pullus, unge
juv.	= juvenil, dvs. ungfugl i den første rigtige fjerdragt frem til den første vinterdragt
imm.	= immature, dvs. yngre ikke kønsmodne fugle
R, r	= rastende fugl
T, t	= trækkende fugl
fu., fou.	= fouragerende, d.v.s. spisende/fødesøgende fugl
sy, syng	= syngende fugl
N,S,Ø,V,n,s,ø,v	= nord, syd, øst, vest - angiver trækretning
Ad, ad	= adult, dvs. voksen kønsmoden fugl
1K,1k,2K,2k	= alder i kalenderår. En fugl er i sit første kalenderår (1k) fra klækning om sommeren og frem til nytår, derefter 2k hele det følgende kalenderår
sdr.	= fugl i sommerdragt
vdr	= fugl i vinterdragt
♂ el. M,m	= han
♀ el. F,f	= hun
SU	= Dansk Ornitologisk Forenings Sjældenhedsudvalg
*	= SU-art; en beskrivelse skal være godkendt af SU før der kan refereres til fundet

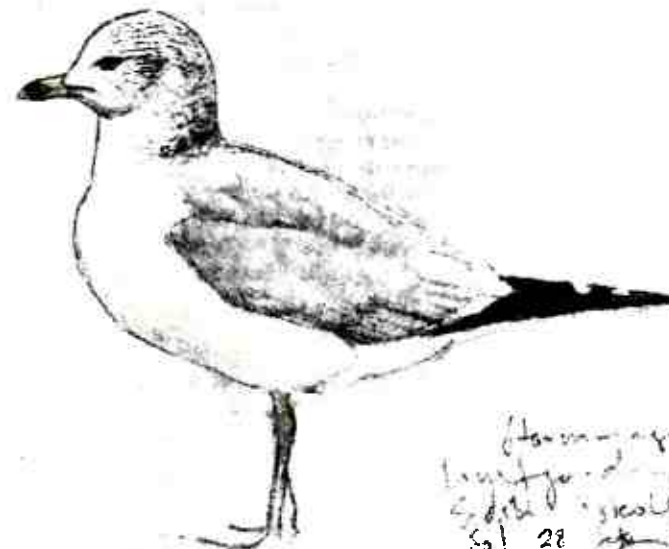

Bidragydere til Årsrapporten 2003 (alle er nødvendigvis ikke nævnt i rapporten):

ABB	Alex B. Bühring
ABK	Andreas Bruun Kristensen
ABU	Arne Bo Larsen, Ursula Burmann
AEC	Andreas E. Christensen
AES	Anders E. Sørensen
AHA	Anders Hammergart
AKV	Allan Kjær Villesen
AL	Arne Lilhauge
APN	Anni & Peter Nielsen
AMS	Anders Mehlgård Sørensen
ARO	Arne R. Olesen
ASF	Alex Sand Frich
ASN	Anja Smøllerup Nielsen
AWF	Andreas W. Fries
AWM	Andreas Winding Mønsted
AØ	Anders Østerby
BAN	Bjarne Andersen
BB	Birgit Bomholt
BBL	Bo Boysen Larsen
BD	Bo Daugård
BEF	Bent Frederiksen
BEJ	Bent Jakobsen
BJH	Bjarne Holm
BKR	Benny Kristensen
BN	Bjarne Nielsen
BOSK	Bo Skelmosen
BRS	Bo Ryge Sørensen
CBT	Claus Boe Tøndering
CGL	Carsten G. Laursen
CH	Christian Hjorth
CHØ	Carsten Høeg
CSS	Carsten Svejstrup Sørensen
CSV	Christian Svane
DD	Morten D.D. Hansen
DMB	David Boertmann
DMU	Danmarks Miljøundersøgelser
DN	Dennis Broe Nielsen
DOF	DOF Fuglenes Hus
DOFRKØ	DOF Ringkøbing Amt
DT	Dorthe Thagaard
EBJ	Erik Bisball Jensen

EE	Erik Enevoldsen
EEE	Erhardt Edmund Ecklon
EKR	Erik Kramshøj
EO	Erik Overgaard
ET	Eigil Thomasen
EØ	Egon Østergaard
FHM	Finn Madsen
FNI	Flemming Nielsen
FRO	Frits Rost
FSH	Freddy S. Hansen
FT	Flemming Thomasen
GEK	Georg Kristensen
GM	Gerner Majlandt
GRO	Gert Rosenlund
GTA	Gert T. Andersen
HAG	Andreas Hagerman
HAS	Hans Staal
HBØ	Henrik Böhmer
HE	Henning Elgaard
HEB	Henrik Brandt
HHE	Henning Heldbjerg
HHL	Hans Henrik Larsen
HHN	Henrik Haaning Nielsen
HK	Henrik Knudsen, Holstebro
HRS	Henning Rose Sørensen
HSC	Henning S. Christensen
HST	Henrik Stenholt
HWJ	Henning Witt Jensen
IM	Ingrid Madsen
IMJ	Inge Merete Jensen
IST	Inge Stendorf Hansen
IZN	Inger & Ivan Zink-Nielsen
JB	Jens Ballegaard
JBA	Jørgen Ballegaard
JBK	Jan Bolding Kristensen
JBO	Jens Boesen
JBV	Jens Ole Byskov
JC	Jette Clemmesen
JDU	Jan Durinck
JER	Jan Eriksen
JF	Jens Frydenlund Pedersen
JFN	Jens Friis Nielsen
JHH	Jens Hjerrild Hansen
JHK	Jens Hasager Kirk
JKK	Jens Kristian Kjærgaard
JLY	Jørn Lykkegård
JN	Jørgen Nørgård
JOC	Jens Overgaard Christensen
JOL	Jon Lehmsberg
JOP	Jørgen Pedersen
JRL	Jens Rye Larsen
JRP	Jens Ryge Petersen
JSA	Jacob Sterup
JSC	Jørgen S. Christensen
JSH	Jens Søgaard Hansen
JT	Jesper Tofft
JØL	Jørn Lennart Larsen
JØO	Jan Østerby Olesen
KA	Kaj Abildgaard
KAA	Kim Aaen
KAG	Karin Gustausen
KB	Kim Biledgaard
KBC	Kenneth Bach Christensen
KEB	Keld Bakken
2820KEG	Karin Grønbæk
5260KEG	Kell Grønborg
KEK	Karl Erik Kristensen
KIA	Kjeld Andersson
KJ	Kjeld Hansen
KJH	Jan Kjeld Hansen
KMO	Klaus Malling Olsen
KNP	Knud Pedersen
KST	Keld Stougaard
KUC	Kurt Bredal Christensen
KW	Kurt Willumsen
LAM	Lars H. Mortensen
LBO	Lars Borup
LBR	Lasse Braac
LH	Lars Holm Hansen
LIO	Lisbeth Olesen
LLH	Leo L. Hansen
LMR	Lars Malthe Rasmussen
LN	Leif Novrup
LP	Lennart Petersen
LPJ	Lars P. Johansson
LSN	Leif Schack-Nielsen
LTP	Lars Tom-Petersen
MB	Michael B. Bladt
MBA	Mogens Bak
MBG	Michael B. Grell
MBH	Morten Bentzon Hansen
MEC	Marie Engkjær Christensen
MEK	Matthias Emil Kaac
MER	Mogens Erlandsen
MJ	Martin Jessen
MJH	Morten Jenrich Hansen
MK	Martin Kviesgaard
MMH	Morten Møller Hansen
MMJ	Michael Mosebo Jensen
MSL	Morten Stampe Larsen
NAH	N. Asbjørn Holm
NMP	Niels Mundt Petersen
NPB	Niels Peter Brøgger
OA	Ole Amstrup
OAJ	Otto Arenkiel Jensen
OGC	Olaf G. Christiani

OGJ	Ole Gylling Jørgensen	SEM	Svend Erik Mikkelsen
OKL	Ole Klottrup	SEP	Svend Erik Petersen
OLH	Ole Hansen	SFX	Steen Flex
OLI	Ole Lilleør	SHI	Søren Harding
OO	Ole C. Olesen	SJ	Steen Jensen
OTH	Ole Thorup	SKG	Skjern-gruppen
OZG	Ole Zoltan Göller	SOP	Susanne O. Petersen
PAJ	Palle Jørgensen	SPP	Søren Peter Pinnerup
PALJ	Peter Andreas Lund Jacobsen	SSC	Simon S. Christiansen
PBB	Per B. Baden	SSL	Stefan S. Lund
PEC	Peter Christiansen	STA	Stinne Aastrup
PEN	Poul Erik Niebuhr	SVB	Svend Bødker
PER	Peder Rasmussen	T	Tippernes Feltstation
PF	Peter Flansmose	TA	Tim Andersen
PGH	Per G. Henriksen	TBN	Thomas Buus Nielsen
PGT	Per Grove Thomsen	TC	Tscherning Clausen
PHK	Peter H. Kristensen	TEO	Troels Eske Ortvad
PJP	Peter Pedersen	TH	Torben Hvid
PKJ	Per Kjær	THE	Thyge Enevoldsen
PLA	Peter Lange	THM	Thomas Maul
PLAF	Peter Lafranz	TJS	Thomas Simonsen
PNN	Peder Nygaard Nielsen	TK	Tommy Kaae
PP	Peter R. Pedersen Derdau	TM	Tage Madsen
PPO	Per Poulsen	TN	Torben Nielsen
PSH	Per Schiermacker-Hansen	TNY	Timme Nyegaard
PWB	Per Wessel Buchwald	TOM	Tommy Maul
RBC	Rune Bisp Christensen	TRK	Tommy Ravn Kristensen
RBJ	Rune Bjerre	UEM	Ulf E. Møller
RDN	Rasmus Due Nielsen	UJE	Uffe Jensen
ROC	Rolf Christensen	USV	Ulrik Svane
RSN	Rune S. Neergaard	VHJ	Verner Højgaard Jensen
SAL	Svend Åge Linderstrøm	VL	Villy Lauritsen
SBR	Steen Brølling	VØF	Vejlernes Økologiske Feltstation, DMU
SBU	Svend Bugtrup	ÅGH	Åge Gejl Hansen
SEE	Steen E. Engelbøl		
SEF	Svend Erik Frandsen		

Sortstrubet Lom (*Gavia arctica*): 00030

38 af årets smålommer blev bestemt til denne art. Det er lidt flere end normalt, idet gennemsnittet for årene 1987-2003 ligger på 22 fugle pr år. Største iagttagelser blev: 22/4 3 Vejlbj Klit (USV,CSV), 27/4 3 Lyngvig (EE), 1/10 3 Bjerregård Strand (KJH) og 12/10 3 Vejlbj Klit (TRK). Hovedparten af fuglene blev set i april (32%), september (24%) og oktober (26%).

Islom (*Gavia immer*): 00040

Iagttagelser af 3 fugle, hvilket er et meget normalt antal i amtet. Alle iagttagelser er fra efteråret: 25/10 1 ad sdr N Lyngvig Fyr (EE) og 1 sdr N Fjaltring (OA) – sandsynligvis samme fugl baseret på dragtkarakterer, 2/11 1 N Thorsminde (AKV,DOF-ekskursion), 19/12 1 Vejlbj Klit (SSL).

Islom/Hvidnæbbet Lom (*Gavia immer/adamsii*): 00049

En enkelt ubestemt storlom: 27/4 1 imm N Lyngvig (EE).

Hvidnæbbet Lom (*Gavia adamsii*): 00050

Iagttagelser af 3 fugle: 6/4 1 2K N Husby Klit (PPO,SVB), 10/10 1 ad sdr N Vejlbj Klit (TRK) og 25/10 1 ad sdr N Lyngvig Fyr (EE). Største forekomst af arten her i amtet – kun i 1998 blev der set lige så mange fugle. Siden 1991 ligger gennemsnittet på lidt over 1 fugl pr år.

Lille Lappedykker (*Tachybaptus ruficollis*): 00070

Vi når frem til 8-24 ynglepar når ynglefugle opgøres på baggrund af forekomster i perioden 1. apr – 1. juli på egnede ynglelokaliteter. Indberetningerne tyder på: Flansmose: 0-2 par (CSV,USV), Geddal Enge: 0-2 par (HRS), Sahl: 1 par (LN), Rydhave: 0-2 par (CSV,ASN), Klosterheden: 0-1 par (PLA), Harboøre tange: 0-1 par (CSV,USV), Stråseø plantage: 0-2 par (PP), Vest Stadil Fjord: 0-1 par (mange obs.), Stadil Fjord: 0-1 par (PPO,SVB), Skjern Enge: 6-7 par (DMU), Sdr. Feldborg: 0-1 par (GTA), Søndermølle: 0-1 par (USV) og Stenholt Skov: 1 par (NPB). Arten kan givetvis findes en del flere steder.

Toppet Lappedykker (*Podiceps cristatus*): 00090

De indsendte iagttagelser vurderes til 57-160 ynglepar, hvilket er lidt færre end året før. Antallet af ynglepar er hovedsageligt vurderet ud fra de største tal i foråret fra egnede lokaliteter.

Fordelingen er: Sunds Sø: 0-1 par (IST), Holing: 0-1 par (IST), Flyndersø: 0-33 par (HRS), Stubbergård Sø: 7 par (LN), Helle Sø: 7-11 par (LN), Skalle Sø: 8-10 par (LN), Tværmose: 0-1 par (GM), Geddal Enge: 1 par (LN), Flansmose: 1 par (AKV,CSV,USV,ASN), Kilen: 0-19 par (CSV), Harboøre Tange: 0-1 par (CSV,USV), Noret, Vesperne: 0-6 par (CSV,USV,ASN), Ferring Sø: 0-2 par (CSV,USV,ASN), Horn Sø: 0-3 par (CSV,USV,ASN), Felsted Kog: 8 par (JOC), Husby Sø: 3 par (EØ), Vest Stadil Fjord N. for Skelmosevej: 5-7 par (OA), Stadil Fjord: 0-12 par (KEK), Bjerregård: 1 par (OA), Skjern Enge: 16-26 par (DMU), Høje Sande: 0-5 par (TM).

Gråstrubet Lappedykker (*Podiceps grisegena*): 00100

Der er oplysninger om 15-26 ynglepar, hvilket er endnu en tand opad i forhold til sidste års rekordstore yngleforekomster. Tendensen fra året før fortsætter med samlet fremgang, en smule tilbagegang i Vest Stadil Fjord, og fortsat fremgang i Skjern Enge. Der er pænt med oplysninger fra Vinderup-området, mens der fortsat mangler fra det "midtjyske" – er arten forsvundet fra småsøerne her? Indberet også neg. resultater fra kendte yngleområder!

Sdr. Feldborg pl.: 0-1 par (GTA). Tranemose: 1-5 par (HRS, LN) – max. 16/4 11 fugle. Flansmose ml. Dybe og Vandborg: 3 par – max. 17/4 6 fugle, 3 rugende par, min. 1 pull/juv. (AKV,CSV,ASN,USV), Vest Stadil Fjord: 3-8 par (OA,KEK) – fordelt på ca. 3 par Nordre Dyb og 5 par Mellemdyb. Skjern Enge: 8-9 par (DMU).

Nordisk Lappedykker (*Podiceps auritus*): 00110

Kun 1 fugl fra perioden! Der er i gennemsnit set næsten 5 fugle pr. år gennem de sidste 25 år. Årets fugl var: 25/10 1 R vdr Fjaltring Strand (OA).

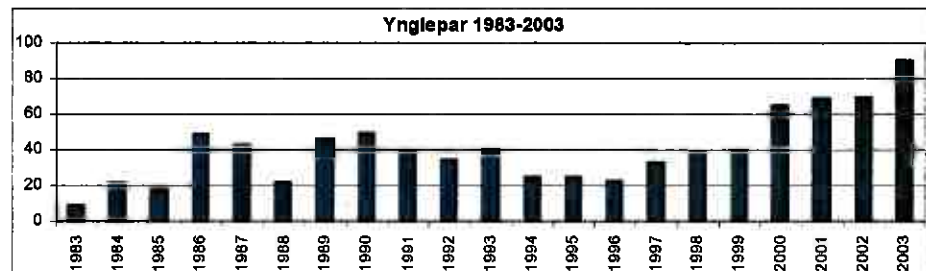
Sorthalset Lappedykker (*Podiceps nigricollis*): 00120

Indberetningerne tyder på 51-90 ynglepar. Det er ny rekord for amtet, og en fortsættelse af fremgangen fra de foregående år.

Fra ynglelokaliteterne:

Vest Stadil Fjord:	Flere tællinger af op til 25 ad, 9/5 57 ad (TA,EKR)	13-28 par
Skjern enge:	Grundige tællinger, op til 29 1K optalt (DMU,OA)	38-54 par
Barris Hede:	2 ad 23/6 ved Gårdmøsedam (EØ)	0-1 par
Vesperne Noret:	11 ad 9/5 (TA,EKR)	0-6 par
Harboøre tange:	2 ad 4/5-7/6 (AKV m.fl.)	0-1 par

Fremgangen i forhold til 2002 er på næsten 30%. Den skyldes en markant stigning i antallet af ynglefugle i Skjern enge. Ved Vest Stadil Fjord var der igen en mindre tilbagegang, men ikke så kraftig som i 2002. Bestanden toppede her i 2001 med 43-44 ynglepar. Eneste ungfugl set i dette område er 9/8 1 1K (KEK,UEM). Status for arten er således at stort set hele amtsbestanden nu er samlet på kun 2 lokaliteter, og at der kun produceres unger på én lokalitet, nemlig Skjern enge.

Sortbrynet Albatros* (*Diomedea melanophris*): 00140

En beskrivelse af en observation fra oktober 2002 fra Nr. Lyngvig er blevet forkastet af SU. Ville ellers have været en ny art for amtet.

Sodfarvet Skråpe (*Puffinus griseus*): 00430

Der er indrapporteret 17 fugle, hvilket er noget under gennemsnittet på 30 fugle om året i perioden 1978-2003. Alle fugle blev set i månederne aug-okt og eneste "større" forekomster var: 31/8 8 Lyngvig (EE,UEM,JB), 8/10 4 Nørre Lyngvig (UEM m.fl.) og 10/10 2 Lyngvig (JSC,OA,ASF,EE,UEM,MBA).

Balearskråpe* (*Puffinus mauretanicus*): 00455

Hele 3 godkendte fund af denne SU-art: 16/7 1 S Husby Klit (JB), 19/7 1 N Husby Klit (EE,JB,UEM) og 30/7 1 R/N Hvide Sande (OA,KEK). Dragtbeskrivelser viser, at der var tale om 3 forskellige fugle. Denne strejfgæst fra det vestlige Middelhav optræder fåtaligt i Nordsøen, men antallet af observationer har været stigende i de senere år i alle landene omkring. Der er tidligere godkendt 6 fund her fra amtet, og fra hele Danmark ca. 39 fund.

Almindelig Skråpe (*Puffinus puffinus*): 00460

Der blev kun set 5 fugle, hvilket er noget under gennemsnittet for årene 1978-2002 på 10 fugle pr. år. Årets observationer var: 19/6 2 S Nørre Lyngvig (OA), 24/6 1 N Vejlbj Klit (HRS, LN), 23/8 1 S Nørre Lyngvig (EE,OA,MJH,KEK,UEM) og 19/9 1 S Lyngvig (JC).

Stor Stormsval (*Oceanodroma leucorhoa*): 00550

Med 14 fugle ligger årets forekomster en smule over gennemsnittet på 11 fugle pr. år for årene 1978-2003. Årets første var 23/8 1 S Nørre Lyngvig (EE,KEK). Herefter 18/9 1 S Bjerregård Strand (OA,KAA,MBA), 19/9 1 S og 21/9 1 S Nørre Lyngvig (KEK), 24/9 2 N Bjerregård Strand (KJH), og sidste og samtidig største forekomst 10/10 8 S Nørre Lyngvig (ASF,EE,UEM,MBA,OA m.fl.) – én af fuglene blev ædt af en Storkjove! – og én trak over heden 300 m bag klitterne.

Sule (*Sula bassana*): 00710

Der blev iagttaget 14 fugle i vintermånederne jan-feb og dec: 11/1 5 S Vejlbj Klit (TRK) og 5/12 1 ad N Nørre Lyngvig (OA), 6/12 5 N 1 S Fjaltring (OA) og 27/12 2 N Nørre Lyngvig (OA,ASF,EE,PLAF).

I efteråret blev der set mange suler, således de to største tal i amtet nogen sinde, begge fra Nr. Lyngvig: 14/8 1276n 66s (OA,KEK,EE) og 21/9 200n 737s (KEK,OA,ASF,OGJ).

Skarv (*Phalacrocorax carbo*): 720

Der er i 2003 registreret i alt 3545 ynglepar i amtet. Heraf blev 3055 reder svarende til 86 % "behandlet". Det vil sige at æggene blev sprøjtet med paraffinolie, så porerne i æggeskallen lukkes, fostrene kvæles og dør. Tal for de enkelte kolonier er som følger

	Antal reder:		
	Optalt	"Behandlet"	Rest
Havrvig Polder	1.880	1619	261
Klægbanken	578	578	0
Skjernå, enge	3	0	3
Rønland Sandø	1.075	858	217
Rest i alt, med ret til at yngle:			481

Udover bekæmpelse på rederne, blev der i 2002 startet en forsøgsordning med regulering af skarver i Ringkøbing og Nissum Fjorde. Lokale jægere kan få dispensation til at skyde skarver efter nogle nærmere angivne regler. Denne ordning har dog indtil videre været en betinget succes for skarverne, idet der i 2003 "kun" er skudt 364 skarver ud af de 1600 givne dispensationer.

De største observationer af skarv blev 2450, der om morgenen den 16/7 lettede fra overnatningspladsen på Klægbanken (JSA), 1225 set den 19/4 ved Olsens Pold (JHH) og 16/8 199 Høje Sande (SKG).

Rørdrum (*Botaurus Stellaris*): 950

Der er registreret min. 24 paukende hanner i amtet. Flere er registreret som ynglepar (14-15). Observationerne af paukende hanner fordeler sig som følger: Værnengene 2 (MBA,OA,OLI,TNY,JC,KEB), Nymindestrømmen 1 (OA), Vinterleje Pold 1 (MBA), Skjern enge 4 (OA,TA,MBA,MEC,OLL,MBG,SKG,JOL,KA,UJE,DN,TK,ABU,EE), Stadil Fjord 2 (IM,JB), Vest Stadil Fjord 4 (HHN,IST,JOL,TA,HE,EE,PLA,JB), Husby Sø 1 (EØ), Nørresø 1 (EE), Felsted Kog 2 (OA), Geddal Enge 1 (LN), Sønderlem vig 2 (LN, HRS), Tværmosse, Vinderup 2 (GM) og Skalle Sø 1 (LN).

De paukende hanner er hørt i perioden fra 9/3 til 13/7.

Tophejre* (*Ardeola ralloides*): 1080

1 adult tophejre blev set i perioden 5/6 til 25/6 på Værnengene. Fuglen blev fundet af to lokale landmænd, der derefter kontaktede Tipperne (MBA,MJH,OA m.fl.). Fuglen blev meldt ud og set af over 200 fuglekiggere. Det var 7. gang i DK og anden gang i amtet. Første gang var oktober 1885 ved Nissum Fjord. Fundet er fotodokumenteret og godkendt af SU.

Silkehejre (*Egretta garzetta*): 1190

1 silkehejre blev set 8/5 på Skjern Enge (OA,TA,EKR,MBA).

Sølvhejre (*Egretta Alba*): 1210

2 fugle blev set i 2003.

31/5 1 Tipperne og sandsynligvis samme fugl blev set på Værnengene i perioden 5/6-3/8 (T, TBN,OA, MJH m.fl.). I en periode kunne den ses trække til overnatning i fiskehejrekolonien ved Anerbjerger Plantage. Her er den et par gange set overnattende i træerne (TA,KIA). To personer har angivet fuglen som immatur (AKV,RBC) og tre personer (MJ,TBN,JHH) har den som adult. Øvrige obsere har ikke givet oplysninger om fuglens dragt.

29/6 1 Vest Stadil Fjord (OA).

Fiskehejre (*Ardea cinerea*): 1220

Der er i 2003 registreret 85 ynglepar i amtet. Disse fordeler sig med Anerbjerger 58, Halby 6 og Skærum Mølle 21 (OA,TC). Der må være flere!

Sort Stork (*Ciconia nigra*): 1310

Skjern Enge var igen centrum for gode fugleoplevelser. I perioden fra 8/8 til 6/9 kunne der ses op til 7 sorte storke på Skjern Enge. Der er i alt 53 observationer og der er ved alle obs tale om unge 1K fugle (TM,JC m.fl.). Ifølge Datsy-koordinatoren for sort stork er der tale om udenlandske ungfugle.

Hvid stork (*Ciconia ciconia*): 1340

Med 14 observationer og ca. 20 fugle er 2003 et nærmest normalt år. De tre første observationer er den svenske opdrættede "Stine" der med hjælp og lidt fodring forsøgte at overvintrede i Ål ved Vinderup. Herudover er der en bemærkelsesværdig observation af 10 storke trækkende mod nord den 31/7 ved Fjand og rastende ved Bonnet i Lemvig Kommune den 1/8 (via EE).

Skkestork (*Platalea leucorodia*):

5 ynglepar fordelt på 2 lokaliteter i Ringkøbing Fjord. En koloni bestod af 4 reder, heraf 3 reder med min. 8 unger (T). På en anden ø ynglede 1 par, som fik 2 unger på vingerne (T). I 2002 ynglede også 5 par i amtet.

Flest fugle sås på Skjern Enge. De største tal for de enkelte lokaliteter nævnes:

Skjern Enge: 6/7 27-28 (8-10 juv) (KEK,OA,TA,EKR), 12/8 27 (5 juv) (TBN,OA,KEK,HWJ,HRS) og 24/8 27 (KIA,PEN,SEP,EE,KEK,MSL)

Tipperne: 15/7 5 (T)

Værnengene: 10/7 18 (RBC,OA) og 1/8 20 (OA,MJH)

Ringkøbing ved Vestas-stien: 17/8 1 1K (JB).

[Sort svane] (*Cygnus atratus*): 1525

Der er 9 observationer af måske 6 fugle. En fugl blev set ved Skjern enge fra den 12-19/7 (LTP,TM, BJH,KEK,SKG). Ved Gjeller Sø og Odde blev der 24/9 set 3 fugle (AKV). Herudover er der en fugl ved Ringkøbing Havn 8/6 (JB) og Harboøre Tange 2/11 (AKV).

Pibesvane (*cygnus colombianus*): 1530

Forårets sidste pibesvane er observeret 5/4 ved Lønborggård (HBØ) og efterårets første 14/10 ved Vest Stadil Fjord (JB). Større observationer omfatter 20/1 410 ved Pumpestation Nord (LMR) samt 23+25/11 690-700 ved Klægbanken (OA,KEK,T).

Sangsvane (*Cygnus cygnus*): 1540

1 sangsvane har oversomret på Skjern Enge. I alt er der 15 obs mellem 18/4 og 20/9 (TM,MBALTP,OA,TA,THM,EE,KEK,UEM,SKG,TC). Yderligere sås 25+29/6 2 Vest Stadil Fjord (OA). Måske skal sangsvanen snart føjes til listen over ynglefugle i amtet?

Forårets sidste sangsvaner, udover ovennævnte, er 24 set 26/3 trækkende nordøst over Grønbjerg (LH) og efterårets første er 6 på Skjern Enge 13/10 (VHJ). Større observationer omfatter 814 ved Skjern Å mellem Skjern og Borris 11/1 (JC) og 670 ved Vest Stadil Fjord 28/12 (EE).

Knopsvane (*Cygnus olor*): 01520

Her nævnes kun ynglefund og nogle store tal.

I alt er der indsendt oplysninger om 56 ynglepar, hvilket er et meget lavt antal.

Der burde være tæt på 200 ynglepar i amtet. I 2003 er der dog ikke indkommet oplysninger fra kerneområdet for arten, Klægbanken og poldene i den sydlige del af Ringkøbing Fjord (i alt 114 par i 2002!).

Årets ynglelokaliteter: 19 par Skjern Enge (SKG,T,OA,BN,BJH,JC,JHK,OLH,SPP), 2 par Værnengene (MJ), 5 par Vest Stadil Fjord (OA), 12 par Felsted Kog (JOC), 2 par Fjandø (JOC), 1 par Gødstrup Sø (OO), 1 par Stoubæk Krat (EØ), 1 par Stråssø Plantage (PP), 1 par Vandborg (AKV), 1 par Stubbegård Sø (LN), 1 par Stubbe Å (LN), 1 par Hellegård Å (LN), 7 par Geddal Enge (LN,JSC,HRS) og 2 par Kilen (CSV).

De fem største observationer i amtet er fra Harboøre Tange med 2/11 775 (AKV) og 7/12 1000 (MER) samt fra Klægbanken 7/7 790 (OA), 12/7 511 (KEK,OA) og 30/8 664 (KEK).

Skovsædgås (*Anser fabalis fabalis*): 01571

Der ses normalt meget få Skovsædgæs i amtet og 2003 blev ingen undtagelse.

Der er kun iagt. fra Geddal Enge. Først og størst 24/2 med en flok på 13 individer, der den 7/3 var reduceret til 11 stk. (LN).

I perioden 17/3-25/7 var der 1 Skovsædgås ligeledes på Geddal Enge – det er ikke normalt med oversommende Sædgæs her (LN,HRS).

Tundrasædgås (*Anser fabalis rossicus*): 01574

Et meget normalt år med fund af enkelte fugle blandt flokkene af Kortnæbbede Gæs langs vestkysten. Årets første blev set 11/1 1 Hemmet (MBA), mens første halvårs største antal blev set hhv. 28/1 med 10 og 8/3 med 8 Skjern Enge (OA,HHN,MJH,MMJ).

De største antal fra andre lokaliteter blev 24/2 4 Skaven Strand (OA), 21/3 3 Høvsøre (OA) og 5/5 4 Vest Stadil Fjord (OA).

Forårets sidste blev set 11/5 med 3 ved Vest Stadil Fjord (OA).

I andet halvår kom første obs 1/10 med 1 på Skjern Enge (OA) og største antal blev fundet 4/11 med en familieflok på 2 adulte og 4 1k Skjern Enge (PHK).

Årets sidste blev set 25/11 med 1 ved Vest Stadil Fjord (TBN).

Grågås (*Anser anser*): 01610

Her nævnes kun ynglefund. Da disse registreres ved antal ungefamilier, er de angivne antal par absolut et minimumstal.

Der er indsendt oplysninger om 47-49 ynglepar, men der mangler oplysninger fra Ringkøbing Fjord, hvor der plejer at være 15-20 par på Poldene, Klægbanken og Høje Sande.

Det vurderes derfor, at amtets ynglebestand var på ca. 70 par, hvilket er en lille fremgang i forhold til de seneste års niveau på ca. 60 par.

Fremgangen er især sket ved Vest Stadil Fjord, hvor der i 2003 var 20 par mod 7 par i 2002.

Årets ynglefund

Geddal Enge:	15 par (HRS,LN)
Fjandø	2-4 par (JOC)
Felsted Kog	4 par (JOC)
Vest Stadil Fjord:	20 par (OA)
Skjern Enge	2 par (T)
Værnengene	2 par (T)
Tipperne	2 par (T)

[Snegås] (*Anser caerulescens*): 01630

Igen et år, hvor der optrådte enkelte Snegæs blandt de mange Kortnæbbede gæs.

Årets første obs kom 24/2 med 2 ved Høvsøre (OA).

I perioden 13/3-2/5 var 17 obs-dage med 2 fugle ved Vest Stadil Fjord

(EE,OA,EØ,SPP,KEK,SEE,JB,PALJ,KEB,PPO,KW,JHH,HE,IZN,LLH,CSS).

Den eneste anden forårs-obs blev samtidigt årets største antal: 22/4 3 Husby Klit (JC).

I andet halvår var der kun fig. 2 iagt.

5/10 1 Vest Stadil Fjord (JB,UEM,KEK) og 8/10 1 Krylen (UEM).

Rødhalsed Gås (*Branta ruficollis*): 01690

Med fravær af både Dværgegås og Grønlandsk Blisgås i 2003 blev det den eneste sjældne gåseart i amtet til at sprede ekstra glæde blandt gåsentiaster.

Det er fjerde år i træk, at denne lille gåseart gæster amtet, og med fund i både forårs- og efterårssæson er der nu 19 fund af i alt 20 fugle i amtet.

Den 28/5 rastede 1 ad på Skjern Enge (OA) og 7-8/11 fulgte 1 ad med Bramgæs rundt på både Værnengene og ved Bjerregård (PHK,KIA,OA,TOM,AWM). Førstnævnte fugl hører måske til i kategorien undsluppen fangenskabsfugl.

Rustand x Gravand (*Tadorna ferrugineax*): 01714

15/5 – 17/5 1 hybrid Skjern Enge (ARO,IM,OLH)

Gravand (*Tadorna tadorna*): 01730

Der er indrapporteret 36-46 ynglepar.

Ynglefund registreres ved ællingekuld, så de anslåede yngletal er absolut minimumstal. Desuden kan gravanden yngle i mindre søer, hvor de ikke bliver registreret.

Tipperne 7 par, Skjern Enge 7-8 par, Fjandø 5-10 par, Felsted Kog 5-10 par, Geddal Enge 5-6 par, Sdr. Feldborg 2 par, Vest Stadil Fjord 1 par, Høling 1 par, Ovstrup Hede 1 par, Borris Hede 1 par og Harboøre Tange 1 par.

Dette er en fremgang med 5 par på Skjern Enge, men en nedgang med 5 par på Geddal Enge og 8 par på Tipperne. Til gengæld er der indberetninger fra 11 lokaliteter i år mod kun 5 sidste år.

Marmorand* (*Marmaronetta angustirostris*): 01950

I august blev en set på Skjern Enge – ikke tilsendt SU. Sandsynligvis undsluppen fra fangenskab. Aldrig truffet vild i Danmark.

Knarand (*Anas strepera*): 01820

Der er indrapporteret 48-65 ynglepar.

I forhold til sidste år en pæn fremgang, hvor der blev set 25-32 par i amtet.

Igen i år er der ingen fund af pulli, så parrene må betragtes som sandsynlige eller mulige par. Det bedste sted er Skjern Enge med 15-18 par (SKG,TM,T,OA). Derefter følger Nissum Fjord 9-13 par fordelt på Felsted Kog med 6-10 par (JOC), Fjandø 2 par (JOC) og Bøvling Klit 1 par (KA), samt Vest Stadil Fjord med 8-12 par (JB,KEK,OA). Værnengene 1-2 par (OA), Tipperne 2 par (OA), Geddal Enge 2-3 par (LN,HRS), Harboøre Tange 2 par (AKV,OA).

Det var tidligere en sjældenhed med vinterobs. Men det forholdsvist milde vintervejr betød, at der også kunne ses knarænder hele januar og februar, således 5/1 1 Borris Hede (OA) og 18/1 3 Skjern Enge (SKG).

De første forårsfugle blev set til normal tid den 12/3 5 Geddal Enge (LN,HRS). Efterårstrækket indledtes medio august og resten af året ses der rigtig mange knarænder i Vest Stadil Fjord og på Skjern Enge. Største obs. blev 17/9 155 (T) ved Vest Stadil Fjord. Men usædvanligt mange sås også i november, således 4/11 med hele 126 Skjern Enge (OA,MBA).

Gennem hele december måned sås knarænder i pæne antal, således 4/12 72 Skjern Enge (OA), 23/12 9 Vest Stadil Fjord (JB) og 30/12 2 Skjern Enge (OLH).

Krikand (*Anas crecca*): 01840

Der er indrapporteret 5 - 6 ynglepar.

Krikanden findes normalt ynglende i næringsfattige småsøer, f.eks. hedesøer, og i moser med ringe bredvegetation. Amtet skal derfor huse nogle ynglepar. I år er indberettet 1/6 1 ynglepar Tipperne (T), 7/6 1 ynglepar Harboøre Tange (AKV), 7/5 2 ynglepar Bølling Sø (NPB), 24/5 1 par Ovstrup Hede (EØ) samt 24/5 2 yngleflugle Stråsø Plantage (PP).

Amtet huser mange næringsfattige småsøer og moser, og ovenstående antal må ligge langt under virkeligheden, da mange små lokaliteter ikke bliver besøgt. Men selv hvor besøg finder sted, kan den være vanskelig at opdage. Sidste år blev der anslået 7 par på Ovstrup Hede, mens ét besøg i år kun gav 1 par. Ved søerne i Feldborg Plantage, Borris Hede, Hjelm Hede og Havris Hede samt i Søby Sø området kan den sagtens have ynglet. Således blev der sidste år set én ved brunkulslejet ved Abildå.

I vore store vådområder kan den også have ynglet. DOFbasen vidner om observationer fra yngletiden. Således 16/5 15 Vest Stadil Fjord (UEM) og 18/5 1 M Vandborg (AKV).

Skønt der ikke er set nogen pulli, må vi konkludere, at der sandsynligt mindst har ynglet mellem 10 - 15 par.

Største forårsobs.: 5/4 2000 Skjern Enge (HBØ)

Største efterårsobs.: 23/11 3000 Vest Stadil Fjord (OA)

Amerikansk Krikand (*Anas carolina*): 01845

2-3 andrikker, hvilket efterhånden er et årligt tilbagevendende syn for denne nordamerikanske svømmeand: 17-28/4 1 Skjern Enge, Hestholm P-plads (TEO,RS,JSH, KIA,HKR, OA). Den 9/5 blev der igen set en på Skjern Enge, denne gang ved Rensningsanlægget (OA) - samme fugl? Desuden blev der 6/5 set 1 i par Tipperne (T). Det var 24.-25. fund i amtet. Se hjcmmsiden: <http://www.dof-ringkobingamt.dk/artsliste.asp>

På landsplan var der til og med 2002 ca. 55 fund.

Spidsand (*Anas acuta*): 01890

Der er indrapporteret 2-10 ynglepar.

Arten lever fortrinsvis på kystlokaliteter som strandenge, strandsumpe eller på små ubeboede holme. Her i amtet har den ynglet med 1-5 par på Skjern Enge (T,JC), idet der 24/5 blev set 12 pull. ved Lønborg Borgbanke (JC). De øvrige mulige 4 par er ud fra forekomst af gentagne par/hanner i perioden 5.maj - 10.juni. Harboøre Tange melder om 1-4 par, idet der 4/5 blev talt 3 par + 1M (AKV) og 16/5 1M (CSV,USV). Ved Vest Stadil Fjord blev der 18/5 set 1 par (AKV).

Antallet af ynglepar i amtet er ikke mange i forhold til Atlasundersøgelsen 1993-96, der viser at én af landets højeste yngletætheder findes på brakvandsengene på Tipperne og Værnengene. I alle tre år var her en stabil bestand på ca. 20 par. Nu melder (T), at der for første gang siden 1971 ikke har ynglet spidsand her. I 2002 var der 2 par på Tipperne.

Desuden fremhæves Fjandø i Nissum Fjord som en god lokalitet. Herfra er der slet ingen oplysninger.

Atlingand (*Anas querquedula*): 01910

Der er indrapporteret 45 - 54 ynglepar i 2003.

Ser ud til at have en stabil bestand, da der i 2002 blev noteret 35-50 ynglepar.

Atlinganden yngler i lavvandede søer, moseområder og i enge og ådale med jævnlige forårsoversvømmelser. Den kan tillige træffes ynglende på brak- og strandenge.

Yngleoplysningerne kommer fra 7 lokaliteter, nemlig Harboøre Tange 17 par (AKV), Skjern Enge 21 - 27 par (DMU), Tipperne 0 par (T), Værnengene 2-4 par (OA,KJH,USV,ARO), Vest Stadil Fjord 2 par (OA), Felsted Kog 2 par (JOC) og Geddal Enge/Sønderlem Vig 1-2 par (HRS,LN). Desuden er der set 9/5 set 2 M i sø nord for Fjaltring (TA,EKR).

Største maksimum (nye amtsrekorder) blev set 29/8 98 og 30/8 117, begge Skjern Enge (OA). Den tidligere amtsrekord stod på 95 d.21/8 2002, samme sted.

Skeand (*Anas clypeata*): 01940

Der er indrapporteret 53 - 69 ynglepar.

Dette svarer til en pæn fremgang i forhold til 2002, hvor der blev anslået 30-40 ynglepar.

Naturgenoprettelsen af Skjern Enge har betydet meget for svømmeænderne. Sidste år taltes der 10-18 ynglepar af skeand, mens der i år taltes over det dobbelte, nemlig 30 - 37 ynglepar (DMU). Ved kortlægningen er brugt tal fra perioden 5/5 - 20/5, hvor gentagne iagttagelser af hanner/par antages at repræsentere et ynglepar. På Skjern Enge blev der fundet to ungeførende hunner (DMU).

Det er ikke hvert år, der er yngleflugletælling på de store vestjyske lokaliteter. Til gengæld viser det sig, at i de år hvor der foreligger en totaltælling, findes der flere ynglende svømmeænder end ellers. Det må fortælle, at amtsbestanden af svømmeænder i virkeligheden er større end tallene i denne rapport viser.

Skeanden yngler her i landet ved næringsrige, lavvandede ferskvandssøer eller moser med veludviklet bredvegetation og en rig fauna af vandinsekter, men også på fugtige strandenge med vandhuller, loer og strandsump.

Ud over ovennævnte lokaliteter blev der i år talt Vest Stadil Fjord 7-11 par (OA,UEM), Tipperne 4 par (T), Felsted Kog 3 par (JOC), Geddal Enge 0-2 par (HRS,LN). Desuden blev der på Værnengene 9/5 talt 12 skeænder (TA).

I 2002 sås skeanden i yngletiden også på Klægbanken og Poldene i Nymindestrømmen, hvorfra der i 2003 ikke foreligger nogen observationer.

Forårets første: 7/3 1 Skjern Enge (OA)

Efterårets sidste: 30/12 4 Skjern Enge (OLH)

Største obs.: 30/8 377, 7/9 404 og 2/11 377, alle Skjern Enge (OA)

En del fugle blev i amtet året ud. Således sås 4/12 41 Skjern Enge (OA), 7/12 5 Vest Stadil Fjord (EE), 9/12 10 Skjern Enge (MBA) og 9/12 1 Geddal Enge. Desuden 30/12 4 Skjern Enge (OLH).

Taffeland (*Aythya ferina*): 01980

Der er kun rapporteret ynglefund fra Skjern Enge, til gengæld op til 6 par. Følgende obs. er indsendt fra Skjern Enge: 6 par (DMU), 10/7 1 F med 6-8 små ællinger, Hestholm vest (TM), 12/7 1 ad med 7 juv Vesterenge (SKG), 28/7 4 FF og 3 små ællinger, Dige v/Damsø (TM), 30/7 1 F med 7 juv Hestholm P-plads (SBU) og 10/8 2 juv Hestholm vest (SKG).

Der er i 2003 ikke rapporteret ynglepar fra Harboøre Tange, hvor der ellers har været ynglefund de senere år.

I 2002 var der til årsrapporten indsendt oplysninger om 1 sikkert ynglepar og 2 sandsynlige, i 2001 3 par og i 2000 2 par.

Troldand (*Aythya fuligula*): 02030

Der er indrapporteret 3 ynglepar og er de alle fra Skjern Enge: 3 par (DMU), 27/7 1 F med 8 pull, Vesterenge (MBA).
Arten yngler over hele landet, men meget fåtalligt i den vestlige del, hvor den sandsynligvis mangler egnede vådområder.

Troldand x Bjergand (*Aythya fuligula* x *Aythya marila*): 02039

1 observation: 28/6 1 ad M rastende Vest Stadil Fjord. "Fuglen lignede meget en lille bjergand, en anelse større end troldand, og med hvidt vingebånd ud i hånden, så sandsynligvis en hybrid af denne form." (OA).

Ederfugl (*Somateria mollissima*): 2060

Ny årsrekord for arten i Ringkøbing amt. I alt indsendt iagttagelser af 3474 fugle, hvilket ikke mindst skyldes en for amtet megaobservation på årets sidste dag, 31/12 2200 rastende i Nissum Bredning ved Rønland (JDU).

Havlit (*Clangula hyemalis*): 02120

21 observationer af 45 fugle giver et af de bedre år for arten. Tidligere års antal er 38 fugle i 2002, 10 i 2001, 25 i 2000, 49 i 1999 og 33 i 1998.

Alle iagttagelser nævnes: 3/1 1 Hvide Sande (OA,MJH), 4/1 1 r og 6 n Harboøre Tange, havet (OA,MJH), 26/1 1 Hvide Sande Havn (MER), 16/2 2 Thorminde Havn (SEE,CH,EE,JB), 22/3 2 Thorminde Havn (TBN,KBC), 30/3 3 Nørre Lyngvig (EE), 12/4 5 Hvide Sande (EE), 23/4 1 Vejlby Klit (CSV,USV), 7/5 1 Nørre Lyngvig (OA,KEK), 12/10 1 Vejlby Klit (TRK), 13/10 1 Lyngvig Fyr (HST), 18/10 1 Hvide Sande (EE), 25/10 1 Lyngvig Fyr (EE), 25/10 2 Fjaltring (OA), 22/11 1 Thyborøn Havn (MO), 23/11 4 Harboøre Tange, havet (OA), 5/12 4 Nørre Lyngvig (OA) og 30/12 3 Remmerstand (GTA).

Ifølge Fuglenes Danmark af Michael Grell er den samlede vinterbestand i Østersøen estimeret til 4.270.000 fugle, så arten er altså ikke sjælden på de kanter, men angives som direkte fåtallig i Nordsøen.

Lille Skallesluger (*Mergus albellus*): 02200

Der er indrapporteret 125 observationer af i alt 401 fugle uden korrigeret for åbenlyse gengangere. En kraftig stigning fra sidste års 230 fugle. I 2001 var tallene 358 fugle. Det er også for denne art, Skjern Enge der trækker det store læs med observation af i alt 309 fugle eller 77 % af alle indberettede. Især Høje Sande har givet store tal med max. 20/2 45 fugle fordelt på 19 MM og 26 FF (OA,MBA,KJH) – ny amtsrekord! Eneste anden lokalitet med observationer over 5 fugle er Sønderlem Vig med max. 7/3 9 MM og 3 FF (LN).

Forårets sidste fugl: 21/4 1 M og 1 F Vest Stadil Fjord (LH,UEM,JB)

Efterårets første: 22/10 1 Skjern Enge (OA)

Toppet Skallesluger (*Mergus serrator*): 02210

Der er rapporteret et muligt ynglepar ved Geddal Enge (HRS).

Yngler sandsynligvis ved Limfjorden, Ringkøbing og Nissum Fjorde, så venligst hold øje med arten i 2004.

Stor Skallesluger (*Mergus merganser*): 02230

Der er ikke rapporteret om yngel nogen steder og der er kun en sommerobservation nemlig 2/6 1 M og 1 F Skjern Å-munding (MBA)

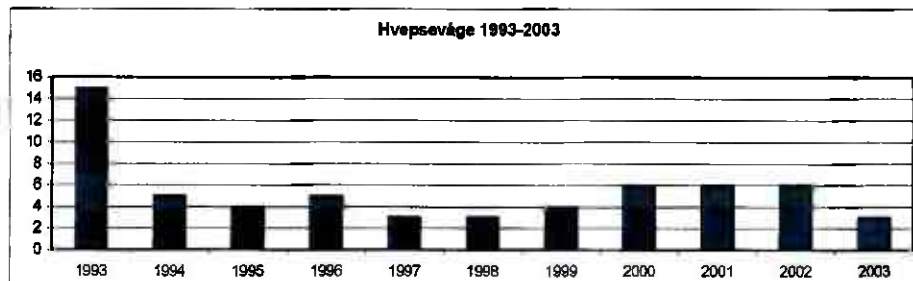
Amerikansk Skarveand (*Oxyura jamaicensis*): 02250

Der er ingen observationer i 2003, arten er sidst set i amtet i 1999.

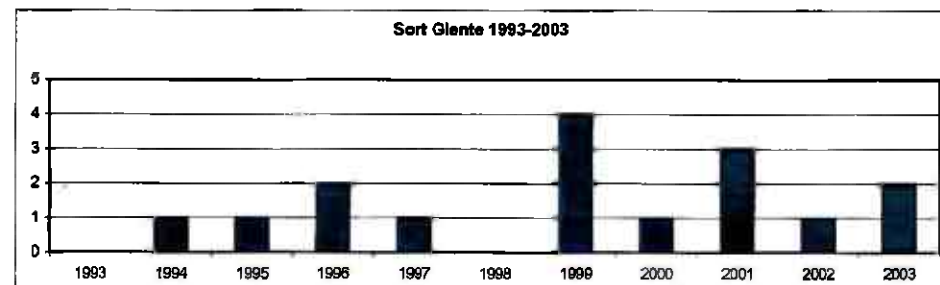
Hvepsevåge (*Pernis apivorus*) 02310

Det blev et magert år hvad angår Hvepsevåger. Der blev ikke set nogen i foråret, kun 3 om sommeren og ingen om efteråret. Der er ikke rapporteret om yngleaktivitet.

De 3 observationer fordeler sig som følger: 5/6 1 Husby (AKV), 30/7 1 Lemvig (AKV) og

23/8 1 S Klosterheden (MK).

Sort Glente (*Milvus migrans*) 02380

Der blev i 2003 set 2 fugle, 1 i foråret og 1 i efteråret. Siden 1986 er der blevet set fra 0 til 4 fugle pr. år, 25 i alt. Den første fugl sås 28/5 1 N Bremdal (CSV,ASN) og den anden 6/9 1 AD N Vostrup (LN,CH).

Rød Glente (*Milvus milvus*) 02390

2003 overgik sidste år med en enkelt fugl og er nu det bedste år, nemlig med 21 observationer af hele 14 fugle. Der ses 8 fugle i foråret og 6 i efteråret.

I foråret ses der glenter den 18/3 1 Simmelkær (THM), 22/3 1 SØ Store Nørlund mark (NPB), 24/3 1 V Skjern Enge (OA), 4/4 1 Hoven (ABK,AEC,HAG), 7/4 1 Skjern Enge (MBA), 12/4 1 V Mejrup (PP), 2/5 1 ad NV Ringkjøbing (JB) og 10/5 1 Donsø Sande (LN,NPB).

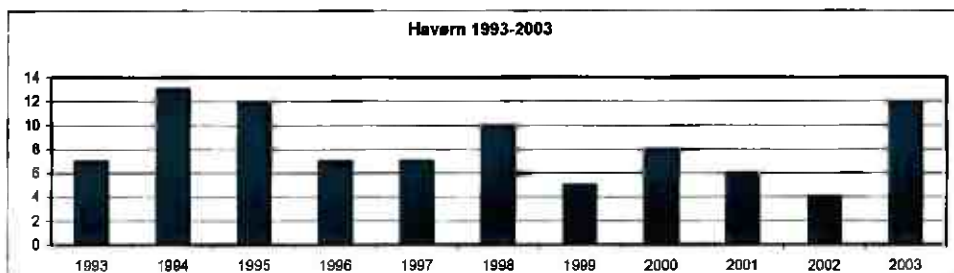
I efteråret ses der 28/8 1 Skjern Enge (OA,MBA), 6/9 1 FU Skjern Enge (CH,LN), 4/10 1 FU Bølling sø og områder omkr. søen (NPB,BD), 14+16/10 1 imm R Vest Stadil Fjord (JB), 16/10 1 Pumpestation Nord (IM) og 18/10 1 Hemmet (MBA,KIA).

Havørn (*Haliaeetus albicilla*) 02430

2003 blev et rigtig flot år for Havørnen i Ringkjøbing Amt, der var 99 observationer af formodentlig 12-13 forskellige fugle. Alle observationerne var fra Ringkjøbing Fjord området, bortset fra 1 observation fra Geddal Enge og 1 øst for Ulfborg. Helt usædvanlig kunne der ses op til 3 unge Havørne rastende på Klægbanken igennem en længere periode. I foråret sås 6 forskellige havørne og i efteråret 6-7.

Årets første øm blev 8+9/1 1 2K R Ovstrup Hede (EØ). I tiden 11/1 til 19/2 var der 1 ad i Borris Hede - Skjern enge området (EØ, LN, SKG, OA, KJH), 10/3 1 NV Ringkjøbing Havn (JB), 9/4 1 imm FU N Vest Stadil Fjord (KIA), 10/4 1 2-3K både ved Poldene og Lønborg Hede (PPO, OA, KIA) og 15/4 1 imm N mellem Tvis og Ulfborg (RBJ).

I efteråret sås den første øm 13/9 1 ad Skjern Enge (SKG, NPB) og 30/9 1 ad N Geddal Enge (LN, Bent Pors Nielsen). I tiden fra 7/10 og året ud ses op til 3 unge havørne på Klægbanken (OA, KEK, MBA, KIA, LN, ET, JB m. fl.), 14/10 1 imm N Søndervig (EE) og samme dag 1 imm S Vest Stadil Fjord (JB) samt 18/10 1 imm S Ringkjøbing Havn (JB).

Rørhøg (*Circus aeruginosus*) 02600

Rapporteringen af ynglende Rørhøge er ikke helt optimal, hvis man formoder der er ca. 15-25 par i amtet, men der er kun rapporteret om sikre ynglefugle ved: Vest Stadil Fjord 3 par, men ikke noget om resultatet. Geddal Enge 1 ynglepar med minimum 2 unger (LN, HRS). På Klægbanken ses 15/7 2 par og 6 juv (JSA). På Høje Sande er der 1-2 par, resultatet ukendt (T). På Skjern Enge 1 par med min. 2 unger (T). Tipperne 2 par (T). Der mangler sikre oplysninger fra f. eks Poldene i Nymindestrømmen, Værnengene, Hindø, Indfjorden, Feldsted Kog, Husby Sø, Sønderlem Vig, Vinterleje Pold, Handbjerg Strand, Bøvling/Nissum Fjord og Skalle Sø.

Mens antallet af ynglende fugle lader noget tilbage at ønske, har observationerne af Rørhøge formodentlig aldrig har været større, nemlig over 900.

Steppehøg* (*Circus macrourus*): 02620

En beskrivelse af en observation fra maj 2003 på Skjern Enge blev forkastet af SU.

Hedehøg (*Circus pygargus*) 02630

2003 blev et gennemsnitsår for Hedehøgen, der var 21 observationer af formodentlig 15 individer. Der er ingen oplysninger om, at der skulle have været yngleforsøg i amtet. Alle observationer er fra Tipperne/Skjern Å-området bortset fra en enkelt fugl på Harboøre Tange.

Første 3 obs: 24/4 1 M Skjern Enge (KW), 6/5 1 M AD Skjern Enge (EØ), 8/5 1 2K Hemmet (OA, MBA).

Sidste 3 obs: 22/8 3 (1 M 2K + 1 M ad + 1 F 2K+) Skjern Enge (OA, MJH), 23/8 1 M AD Skjern Enge (TM) og 30/8 1 M AD Gjaldbæk Bro, Skjern Enge (TM).

Kongeørn (*Aquila chrysaetos*) 02960

Kongeørnen er efterhånden ved at være en årlig gæst i amtet, da det nu er fjerde år i træk den ses. Der ses formodentlig også flere forskellige individer.

Årets første observation kommer den 8/4 1 imm. R Ø Lønborggård (KUC, SOP) og måske er samme fugl 17-18/4 1 imm R nået til Ovstrup Hede (OO). Den 16/6 ses 1 3K NØ Nørlund Plantage (SSC). I efteråret var der 31/8 1 4K+/imm R Borris Hede (ET). Den 6/9 1 3K+/imm ved Fjederholt Å 3 km syd for Ikast (NPB), iflg. indsenderen skulle samme fugl være set omkring Nørlund Plantage hele sommeren af skovfogeden. Den 7/12 1 imm. R Borris Hede (OA, KEK) - denne fugl blev i området ind i 2004.

Duehøg (*Accipiter gentilis*) 02670

Der er som sidste år indkommet 69 observationer på Duehøge og det skønnes at dreje sig om ca. 60 fugle. Formodentlig på grund af Duehøgens skjulte levevis er der ikke mange observationer af ynglefugle. Der er observeret parringsflugt et sted, 3/4 Ladegård Sø (LN).

Der ses en territoriehævdende fugl 13/4 ved Klosterheden (PP) og 8/6 1 ynglefugl Nørlund Plantage (NPB).

Fiskeørn (*Pandion haliaetus*): 03010

Der er indkommet 58 obs. af 68 fugle mod sidste år 56 obs. af 63 fugle. Altså helt på linie med sidste år!

Forårets første: 6/4 1 Skjern Enge (HIEB)

Efterårets sidste: 3/9 Skjern Enge (OA)

Der er i alt 16 forårs obs., 2 sommer obs., mens resten er fra efteråret. Der er ikke set ungeførende par, og der er ikke noget, der tyder på ynglefund i amtet.

Langt de fleste fiskeørne er set i den vestlige del af amtet. Det bedste sted er Skjern Enge. Langt de fleste obs. kommer herfra - 38 i alt - 8 fra foråret og 30 fra efteråret. Men også inde i landet er den set. Således ved Ilskov, Nørrelund Plantage, Feldborg Plantage og Klosterheden.

Lille Tårnfalk* (*Falco naumanni*): 03030

Ny art for amtet: 8/6 1 ad m Tipperne (OTH). Godkendt af SU. Det var 9. gang arten optrådte i DK. Se historie vedr. fundet sidst i bladet.

Aftenfalk (*Falco vespertinus*) 03070

Der blev i 2003 fra sidst i april til først i juni set 3 aftenfalk i amtet.

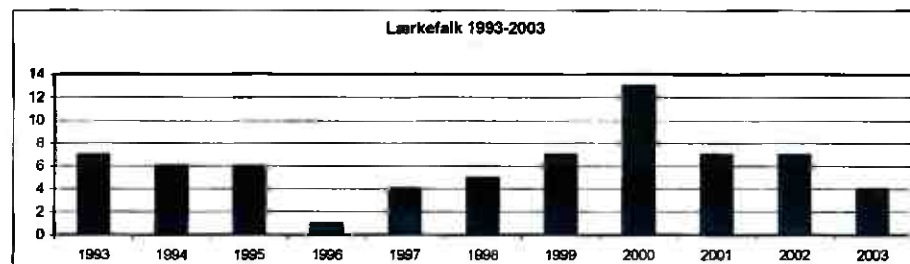
20/4 1 2K (køn?) Værnengene (MHA), 24-25/5 1 AD F set 3 forskellige steder på Skjern Enge (OA, TOM, PPO, KUC, SOP, TA, EKR, GG, APN) og 11/6 1 3K+ M Hvidemose (AKV).

Lærkefalk (*Falco subbuteo*) 03100

Antallet af observerede Lærkefalk faldt til gennemsnittet for de sidste 24 år nemlig 4 stk.

Alle 4 fugle blev set i maj - først i juni.

1/5 1 OF Holstebro (CSS), 7/5 1 Skjern Enge (PPO), 2/6 1 AD Tørrecentralen 7 Km øst for Ringkjøbing (JB) og 6/6 1 S Vest Stadil Fjord (UEM, KEK).

Vagtrel (*Coturnix coturnix*): 03700

16 obs af ca. 13 forskellige fugle. For fjerde år i træk tilbagegang efter stor fremgang i 1999 (se diagram).

Alle obs nævnes fordelt på hovedlokaliteter:

Vest Stadil Fjord: 30/4 1 sy (PKJ), 3/8 1 sy (EE)

Geddag Enge: 12/5 1 sy (HRS)

Skjern Enge: 24/5 1 sy (JC), 17/6 1 sy ved Pumpestation Nord (OA), 8/8 1 sy Vesterenge (MBA,OA,KIA)

Gødstrup Sø: 17/6 1 sy ved Skibbild (CGL)

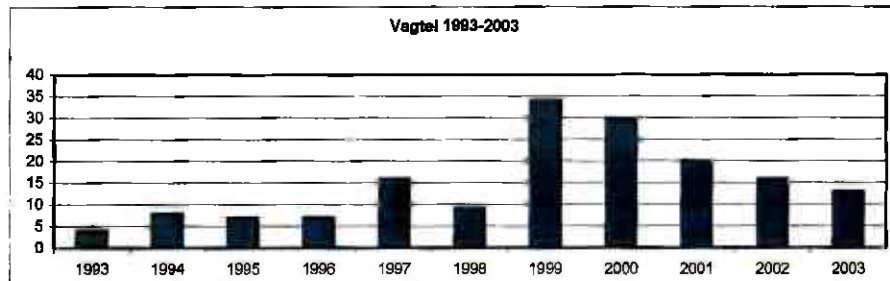
Karup Å og Ådal: 22/6 1 sy ved Røjbæk (GM)

Ovstrup Hede: 7/7 1 sy (OO)

Hjerm: 10/7 2 sy (LN,HRS), 12/7 1 sy (HWJ), 19/7 1 sy (MK)

Blåkilde: 16/7 1 sy (JHK)

Tim: 16/7 1 sy (LSN)

Vandrikse (*Rallus aquaticus*): 04070

Arten blev ikke behandlet i årsrapporten for 2002, men er nu tilbage med vinterobs og yngleobs. Med 79 iagttagelser af 107 fugle er 2003 et af de bedste år for arten, dog ikke så stor som rekordåret 2001 med 203 fugle. Følgende vinterobservationer er indsendt: 2/1 1 fu Klinkerne v. Poldene (OA, MJH), 9/2 2 r Klinkerne v. Poldene (AWM) og fra december 9/12 1 r Sønderlem Vig (LN).

Vandriksen er vanskelig at registrere som sikker ynglefugl, men følgende er indrapporteret til DOFbasen som ynglefugle: 22/5 Klægbanken 1 par (T), 1/6 5 par Tipperne (T), 1/6 14 par Skjern Enge, som dermed også for vandrikse er blevet amtets bedste ynglelokalitet (DMU), 27/5 6 par Sønderlem Vig (HRS, LN) og 1/6 2-3 par Geddal Enge (HRS). Er desuden hørt syngende med følgende max.tal i yngletiden fra disse lokaliteter: Vest Stadil Fjord 2, Helle Sø 2, Mejrup 1, Værnengene 2, Søndermølle 1, Tvis Kloster 1.

Plettet Rørvagtrel (*Porzana porzana*): 04080

Ca. 21 fugle hørt på 4 lokaliteter, lidt færre end sidste år.

Alle obs nævnes fordelt på lokaliteter:

Harboøre Tange: 4/5 1 sy (AKV)

Skjern Enge: 9/5 2 sy Skjern-Borris (OA), 16/5 1 sy Tarm Kær og 1 sy Pumpestation Nord (OA,KIA), 18/6 1 sy Albæk Fælled (OA), 3/7 7 sy, heraf 1 Albæk Fælled, 1 Enggård Pumpestation, 1 Tarm Kær, 2 Lønborg Borgbanke/Østerenge og 2 Stoustrup Engvej (OA), 8/7 2 sy Skjern Bådchavn (JHK)

Værnengene: 25/6 3 sy (OA), 28/6 1 sy (OLH), 2/7 2 sy (OA)

Vest Stadil Fjord: 26/6 1 sy ved okkerbassin (DN,HHN,PHK), 20/7 1 sy ved fugletårnet i nordenden (MK), 29/7 2 sy (KW).

Bøvling Fjord: 18/7 4 sy ved Fåre Mølleå's udmundning (JT), 31/7 1 sy samme sted som 18/7 (MO).

Engsnarre (*Crex crex*): 04210

Min. 21 fugle. Tilbage på niveau med topåret 2001 (se diagram). Området omkring Hjerm er absolut topscorer med minimum 15 fugle.

Alle obs nævnes fordelt på lokaliteter:

Skjern Enge: 24/5 1 sy (JC)

Albæk: 18/6 1 sy (OA)

Hjerm/Hummelmose: 28/5 2 sy (IM), 13/6 1 sy (EØ), 29/6 1 sy (OA), 5/7 2 sy (IM), 10/7 6 sy (HRS, LN), 20/7 1 sy (MK), 21/7 2 sy (BD,NPB)

Mejrup: 13/6 1 sy (EØ), 16/6 1 sy (FRO), 18/6 1 sy (EØ)

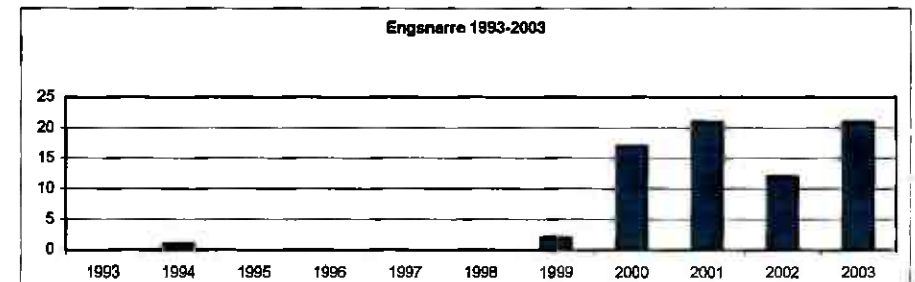
Gødstrup Sø: 17/6 2 sy ved Gødstrup (CGL)

Skibbild: 1 sy (CGL)

Ausungård: 5/7 1 sy (IM)

Vejrum Kirkeby: 5/7 4 sy (IM), 10/7 1 sy (HRS, LN), 21/7 7 sy (BD,NPB)

Hec: 8/7 1 sy (PLA)

Grønbenet Rørhøne (*Gallinula chloropus*): 04240

Arten er vidt udbredt i amtet, og de indsendte yngleobservationer er ikke dækkende for bestanden. Send gerne flere ynglefund for 2004. Følgende ynglepar er indtastet i DOFbasen: 22-23 par Skjern Enge (DMU), 1-2 par Geddal Enge (HRS), 1 par Sevel (LN), 1 par Tarm Plantage (JHK).

Blishøne (*Fulica atra*): 04290

Et år med rekordindsendelse af fugle, i alt 46.780 fugle er registreret og endnu engang er det Skjern Enge, der tegner sig for langt de fleste. 67% eller 31.353 fugle er iagttaget på Skjern Enge med 6000 fugle d. 9/9 (PPO) som største enkeltiagttagelse. Store iagttagelser fra andre lokaliteter er 17/9 3512 Stadil fjord (T) og 2/11 2000 Harboøre Tange (AKV).

Trane (*Grus grus*): 04330

30 fugle i kun 4 observationer er alt. Heller ikke i 2003 meldinger fra mulige ynglelokaliteter.

Alle obs nævnes:

Forår: 21/4 3 trækkende mod øst ved Skjern Enge (EE).

Efterår: 18/7 1 hørt fra sydsiden af Indfjorden (der kan have været flere) (JT), 23/11 10 N langs Ringkøbing Fjord ved Skjern Enge (TM), 1/12 16 SSØ Hemmet (BOSK).

Strandskade (*Haematopus ostragelus*): 04500

Ynglelokaliteter i par: Tipperne 10 (T), Værnengene 3 (T), Klægbanken 5 (T), Skjern Enge 5 (DMU), Fjandø 10-15 (JOC), Geddal Enge 1 (LN), Vest Stadil Fjord 1 (GTA), Holstebro 2 på flade tage (1 par på Gymnasiet og 1 par ved Bilka) (EØ), Vinderup v/Superbrugsen 1 (Henrik Lisberg via LN). I alt er der dermed indrapporteret 38-43 ynglepar. Desværre ingen tal/meldinger fra Poldene i Nymindestrømmen, Bøvling Klit og Harboøre Tange.

Stytløber* (*Himantopus himantopus*): 04550

Der foreligger to observationer af formentlig samme fugl, kun én af obsene godkendt af SU: 29/5 1 2K Skjern Enge (MSL m.fl.). Femte fund i amtet. Den anden observation stammer fra Harboøre Tange dagen efter. Denne kan der ikke henvises til, da en beskrivelse ikke er forelagt SU.

Klyde (*Recurvirostra avosetta*): 04560

Ynglelokaliteter i par: Tipperne 57 (T), Værnengene 2 (T,OA), Skjern Enge 85 (DMU), Harboøre Tange 13-67 (AKV,OA) og Geddal Enge 6-8 (LN,HRS). Vi mangler tal fra Bøvling Klit. På Fjandø var der ræv, så derfor valgte fuglene at forlade øen.

Lille Præstekrave: (*Charadrius dubius*): 04690

Et flot år for arten med 11-14 par.

Årets første: 12/4 1 Skjern Enge (SKG). **Årets sidste:** 20/9 2 Skaven Strand (KJA).

Antal ynglepar nævnes:

Skjern Enge, kun registreret øst for A11: 7-8 par (DMU)

Rom Grusgrav: 2 par (AKV)

No Grusgrav: 1 par (KJA,KEK)

Grusgrav ved Mourier Petersens Pl.: 1 par (PPO,John Frikke)

Søby Sø: 0-2 par (AL)

Stor Præstekrave: (*Charadrius hiaticula*): 04700

Årets første: 13/2 1 Thyborøn (MER,HST). **Årets sidste:** 15/10 1 Jegindø (JBO).

Et stort rastetal var 24/8 389 Bøvling Fjord (OA).

Ynglelokaliteter i par: Skjern Enge 1-2 (DMU), Bøvling Klit 1-3 par (OA,MJH), Sønderlem Vig, fjorden ud for 1 par (LN,HRS) og 1-3 par Geddal Enge (HRS,LN), Jegindø 2 par (SSP) er de eneste der er indsendt! Man kan kun konstatere, at det indsendte materiale ikke afspejler amtets sande antal ynglepar, eksempelvis mangler der optællinger af ynglepar fra lokaliteter som Harboøre Tange, Vest Stadil Fjord samt strandene ved vestkysten.

Hvidbrystet Præstekrave: (*Charadrius alexandrinus*): 04770

Ingen observationer! Første gang siden 1994!

Pomeransfugl: (*Charadrius morinellus*): 04820

I 2003 blev der observeret pænt med pomeransfugle, 836 fugle mod kun 372 fugle i 2002 (renset for oplagte gengangere). Denne gang delte Skjern Enge og Vest Stadil Fjord/Stadil sig stort set om fuglene (se neden for). Det var også de tre eneste lokaliteter med observationer i foråret.

Årets første: 1/5 5 Skjern Enge (KST).

Udvalgte observationer fra foråret:

Skjern Enge (obs. >25): 11/5 46 (EE m.fl.), 12/5 42 (OA), 13/5 58 (TRK), 16/5 44 (ARO) og 18/5 27 (EE).

Vest Stadil Fjord (obs. >30): 16/5 47 (UEM,KEK).

Stadilø (obs. > 30): 14/5 35 (HSC), 16/5 58 (HSC), 17/5 49 (OA).

Forårets sidste blev 24/5 8 Vest Stadil Fjord (JB,EE).

To efterårsagttagelser: 14/9 1 1K Tipperne (T) og 5/10 1 1K Søndervig (ASF,EKR,ABB)

Hjeje (*Pluvialis apricaria*): 04850

Ingen oplysninger fra Borris Hede!

Strandhjeje (*Pluvialis squatarola*):

Kun vinterobservationer nævnes, eneste blev 29/12 2 Thyborøn (ASF).

Vibe (*Vanellus vanellus*):

Yngleoptællinger i par: Tipperne 118, Værnengene 54, Skjern Enge (projektområdet) 123-127 (alle T), Harboøre Tange 84 (AKV,OA), Felsted Kog 12 (JOC), Geddal Enge 8 (LN,HRS).

Islandsk Ryle (*Calidris canutus*): 04960

Vinterobservationer nævnes: 4/1 1 Thorsminde (MJH,OA) og 5/1 2 Thorsminde (HWJ) blev eneste. 2003 blev et flot år med observationer af mange fugle. De største obs nævnes: 30/7 735s Hvide Sande (KEK,OA) og 2/8 758 Tipperne (T).

Sandløber (*Calidris alba*): 04970

En ny amtsrekord bør nævnes: 24/8 520 Bøvling Fjord (OA). Det hidtil største var 25/5 2001 444, også Bøvling Fjord.

Temmincksryle (*Calidris temminckii*): 05020

Første observation var 30/4 2 Geddal Enge (HRS,LN).

Største observationer blev 16/5 68 (OA m.fl.) og 19/5 67 (OA), begge fra Skjern Enge. Årets sidste blev 9/9 1 1K Skjern Enge (ASF).

Sortgrå Ryle (*Calidris maritima*): 05100

Et jævnt år med 34 observationer af 120 fugle fordelt med forår 65 og efterår 55.

I første halvår var der sikkert en del gengangere fra dag til dag. I perioden 3/1-16/2 var der 10 observationer fra Hvide Sande. Største tal blev 9/2 8 (HWJ,EE). Øvrige forårsobs blev 16/3 16 Thyborøn (CSV,USV,ASN) og 26/4 2 Thorsminde (HWJ).

Andet halvår startede med 31/8 1n Lyngvig (EE,JB,UEM). Ellers observationer fra 4 lokaliteter – max-tallene nævnt: 17/9 8 Hvide Sande (JB), 8+9/10 4n Nørre Lyngvig (UEM,ABB m.fl.), 28/10 4 Thorsminde (HSC) og 6/12 2n Fjaltring Strand (OA).

Luft under vingerne

Trænger din økonomi til et frisk pust? Så kom ind til os. Vi har været i Vestjylland siden 1872 og har derfor sat fokus på kundernes ønsker i mere end 130 år.

Nærheden til kunderne betyder meget for os. Ring til os eller kom ind i banken - så får vi en snak om netop dine ønsker og behov.

- det handler om mennesker...

www.ringkjoebing-bank.dk

Almindelig Ryle (*Calidris alpina*): 05120

Ynglefugletællinger blev udført på følgende lokaliteter: Tipperne 50 par (T), Harboøre Tange 31 par (MJH,AKV,OA,EØ), Geddal Enge 0-1 par (HRS). Vurderes også at yngle på Værmengene, men ingen tællinger herfra.

Kærløber (*Limicola fulcinellus*): 05140

1-2 fugle set med 21/7 1 ad og 23/7 1 ad, begge Tipperne (T).

Brushane (*Philomachus pugnax*): 05170

Vinterobservationer kun i december: 2/12 7 og 7/12 2, begge Vest Stadil Fjord (OA,EE) og 14/12 1 Skjern Enge (SKG).

Største obs: 2/5 500 Vest Stadil Fjord (CSS), 16/8 537 og 30/8 534, begge Skjern Enge (SKG,OA).

Ynglefugle: optalt max 28 hanner og 52 hunner i yngletiden Tipperne (T), 1-2 hunner Felsted Kog (JOC), 3 hunner Harboøre Tange (AKV,MJH,EØ,OA).

Enkeltbekkasin (*Scolopax rusticola*): 05180

Med 16 fugle var 2003 et af de bedre år. Alle observationer nævnes:

Forår: 12/4 1 Hestholm (TBN), 29/4 1 Tipperne (T), 5/5 1 Tipperne (T).

Efterår: 20/9 2 Indfjorden (PF), 20/9 1 Vest Stadil Fjord (UEM), 28/9 4 Vest Stadil Fjord (TBN,MER,HST,UEM), 14/10 2 Tipperne (T), 15/10 1 Vest Stadil Fjord (SSL,MO) og 16/10 3 Horn Sø (AKV). Det bør nævnes, at en af de 4 fugle fra 28/9 Vest Stadil Fjord måtte aflives, da den var anskudt!

Dobbeltbekkasin (*Gallinago gallinago*): 05190

Flot med indrapportering af 67-73 par/territoriehævdende fugle.

Af ynglelokaliteter kan nævnes med evt. par/territoriehævdene i parantes: Karup Å og Ådal (2), Bølling Sø (10), Sønderlem Vig (5-6), Skjern Enge (13), Tipperne (15), Værmengene (1), Harboøre Tange (13-18), Ladegård Sø (2), Stubber Å og Ådal (1), Vest Stadil Fjord (2), Geddal Enge (2), Stråse Pl. (1) og Ovstrup Hede (2). (T,AKV,OA,MJH,EØ,OO,NPB,HRS,LN,IM).

Største tal blev 17/10 309 Nissum Fjord (T).

Tredækker (*Gallinago media*): 05200

3 fugle er pænt: 13/5 1 Tipperne (T), 17/5 1 spillende Værmengene (ASF,PLAF) og 2/9 1 Bølling Sø (NPB).

Skovsneppe (*Scolopax rusticola*): 05290

22 observationer af 27 fugle må betegnes som et rimeligt år, når også 6 af observationerne lå i yngletiden.

Alle observationer uden for yngletiden:

1. halvdel: 26/2 1 Blåkilde (KJH), 16/3 1 Husby Klitplantage (CBT), 20/3 1 Tippet (T), 23/3 1 Ndr. Feldborg Pl. (HWJ), 10/4 1 Klosterheden (PLA), 22/4 2 Vest Stadil Fjord (HE), 23/4 1 Harboøre (ULS,CSV), 24/4 Høgildegård Pl. (TRK), 29/4 1 Klosterheden (HWJ).

2. halvdel: 27/10 1 Stoubæk Krat (OO), 28/10 1 Blåkilde (JHK), 2/11 1 Hvide Sande (UEM,MNE,EE), 2/11 1 Klosterheden (CH), 9/11 1 Husby Klit (EE,MNE,UEM), 16/11 2 Haurvig (OA), 25/11 1 Husby Klitpl. (TBN) og 14/12 4 Bølling Sø (Åge Ebbesen via NPB).

Yngletid: 14/5 1 sp. Bølling Sø (NPB), 31/5+4/6 1 Myremalm Pl. (THM), 15/6 1 sp. Søby Sø (NPB), 1/7 1 sp. Nørhund Pl. (HRS,LN,BD,NPB), 7/7 1 of Ovstrup Hede (OO).

Stor Kobbersneppe (*Limosa limosa*): 05320

Ynglefugleregistreringer: 68-70 par Tipperne, 20 par Værnet, 2 par Klægbanken, alle (T), 5-8 par Harboøre Tange (AKV,OA), 1-3 par Bøvling Fjord (SPP,HE). Alt i alt registreringer af 96-103 par i amtet.

Islandsk Stor Kobbersneppe (*Limosa limosa islandica*): 05322

I 2003 set på 4 lokaliteter i perioden 18/8-6/11, alle observationer nævnes:

Skjern Enge: 18/8 1 IK (OA), 17/9 1 IK (OA), 20/9 5 IK (OA,UJE), 22/9 1 IK (OA), 28/9 1 IK (OA), 12/10 9 IK (OA), 13/10 7 (VHJ), 18/10 19 (SKG).

Tipperne: 14/10 3 (T)

Værnengene: 18/10 2 IK (OA)

Geddal Enge: 18/9 1 IK (LN), 2/10 1 (HRS), 11/10 1 IK (LN), 6/11 1 (LN).

Alt i alt var der nok tale om 30-35 forskellige fugle.

Desuden var der to sene observationer af Stor Kobbersneppe – de har nok drejet sig om *islandica*: 16/11 2 Høje Sande (SKG) og 22/11 1 Harboøre Tange (MO).

Lille Kobbersneppe (*Limosa lapponica*): 05340

Kun én vinterobs i 2003: 4/1 1 Nissum Bredning (OA,MJH).

Stor Regnspøve (*Numenius arquata*): 05410

Registreringer af yngleterritorier er gjort på følgende lokaliteter (nogle af de nævnte ynglepar er skønnede):

2+ par Bjålum Klit/Værnet (T), 3 par Tipperne (T), 0-1 par Donsø Sande (NPB), 3-4 par St. Nørlund (NPB), 1 par Troldepose (NPB). Altså alt i alt kun oplysninger om 9-11 par – der må være mange flere.

Ingen overnatningstællinger! Nogle store vinterobservationer bør nævnes: 4/1 205 Nissum Bredning (OA,MJH), 25/12 55 Lønborggård (TM) og 31/12 80 Nissum Bredning (JDU).

Rødben (*Tringa totanus*): 05460

En del optællinger/observationer af ynglefugle og fra flere lokaliteter end de foregående år:

118 par Tipperne (T), 79-118 par Harboøre Tange (AKV,MJH,EØ,OA), Skjern Enge 2-3 par (DMU), Vest Stadil Fjord 2+ par (EØ), Fjandø 4 par (JOC), Felsted Kog 6-10 par (JOC), Gjeller Sø og Odde 1 par (JHK) og Geddal Enge 3-5 par (HRS). Alt i alt registreringer af 215-261 par i amtet.

Svaleklire (*Tringa ochropus*): 05530

2 vinterfund: 1/1-26/1 1 Nymølle Dambrug, Råsted (CH,OA,KIA,HWJ,MJH,LH,SEE,MK,MER) og 19/2 1 Klosterheden (Arne Hartelius).

Tinksmid (*Tringa glareola*): 05540

Der foreligger kun observation af yngel fra én lokalitet, nemlig Borris Hede, hvor der er set 2 ynglepar. Dette angiver dog næppe den reelle ynglebestand. Der er også observationer fra Sdr. Feldborg Plantage i maj: 1/5 1 (GTA) og 9/5 2 (GTA), men fuglene forsvandt. Ligeledes 9/5 4 (EØ) på Oustrup Hede, men også disse trak videre.

Det største rastetal fra træktiden blev 29/6 191 (UEM,OA) i et vandhul nord for Nordre Dyb i Vest Stadil Fjord - ny suveræn amtsrekord. Det er betydeligt flere end sidste år. Det hidtil største tal var 14/7 2001 95 Skjern Enge. Desuden er der flg. iagttagelser af over 20 fugle: 9/5 23 Albæk/Skjern Enge (OA), 12/5 28 Skjern-Borris (OA), 27/6 40 Hestholm/Skjern Enge (OA) og 28/6 112 Vest Stadil Fjord (OA). I juli ses enkelte fugle uden for yngleområderne. Årets første var tidlig med 19/4 1 Geddal Enge (LN).

Mudderklire (*Tringa hypoleucos*): 05560

Nogle tidlige fugle dukkede op: 15/4 1 Skjern Enge (LN,BD,KEK), 15/4 2 Kilen (ULS,CSV) og 18/4 1 Nybro (OO).

Stenvender (*Arenaria interpres*): 05610

Kun vinterobs nævnes: 1/1 2 Thyborøn (CH), 1/1 11 Oddesund (GTA), 4/1 3 Nissum Bredning (OA,MJH), 4-11/1 1 Thorsminde (OA,MJH,HWJ), 11/1 6 Hvide Sande (JB,HWJ), 26/1 1 Hvide Sande (MER), 7/12 6 Thyborøn (MER), 29/12 8 Thyborøn (ASF) og 30/12 6 Tappen, Jegindø (JBO).

Odinshane (*Phalaropus lobatus*): 05640

Et rigtigt dårligt år med kun 2 fugle: 25/5 1 hun Skjern Enge (LP,ABB,UEM,OA,APN,TA,EKR,UJE,PPO) og 25-26/6 1 hun Vest Stadil Fjord (OA,GTA,HHN,DN,PHK).

Thorshane (*Phalaropus fulicarius*): 05650

3 fugle er udmærket: 24/9 1 IK r Hvide Sande (EE), 9/10 1 IK r Hvide Sande (UEM,EE m.fl.) og 10/10 1 IK s Nr. Lyngvig (UEM,EE m.fl.).

Mellemkjovent (*Stercorarius pomarinus*): 05660

En årstotal på 10 fugle er OK – uden at imponere.

En flot forårsobservation d. 15/5 glemmes nok sent af de 4 observatører: En flok på 4 gamle fugle trak nord ved Lyngvig (OA,KEK,SEP,EE) – 3 lyse og 1 mørk fase. Den mørke fase er ret sjælden – man regner med, at tæt på 95% af Mellemkjoventerne tilhører den lyse fase. Efterårstrækket indledtes 20/7: 1 ad N Husby Klit (JB,UEM). Herefter fulgte 23/7 1 2K på havet ud for Harboøre Tange (AKV), 8/10 1 ad N Lyngvig (Lyngvigbanden v/UEM), 10/10 1 ad N Lyngvig (Lyngvigbanden v/UEM) og 11/10 2 ad S Lyngvig (Lyngvigbanden v/UEM).

Almindelig Kjovent (*Stercorarius parasiticus*): 05670

En meget usædvanlig vinterobservation skal nævnes: 11/1 1 S Vejlbj Klit (TRK).

Fra forårstrækket en god dag 27/4 med 14 N Lyngvig (EE). Skjern Enge fik Alm. Kjovent som ny lokalitetsart, da 2 trk. NV 6/5 (EØ).

Efterårstrækket har bedste dage: 14/8 31 N Lyngvig (OA,KEK) og 23/8 22 S Lyngvig (KEK,OA,EE, MJH,UEM).

Lille Kjovent (*Stercorarius longicaudus*): 05680

Kun én iagttagelse: 8/10 1 IK N Krylen v/Houvig (Lyngvigbanden v/UEM).

Storkjovent (*Stercorarius skua*): 05690

Et godt Storkjovent-år startede allerede d. 23/7, hvor 1 fouragerede ud for Husby Klit (JB). Herefter ser månedsfordelingen således ud:

August: 16 fugle. Flest 14/8 med 7 N (OA,KEK) og 23/8 6 S (UEM,MJH,KEK,EE,OA) – begge Lyngvig.
September: 34 fugle med klart bedste dag 21/9 hvor hele 26 trak S og 3 N Lyngvig (ASF,OA,OGJ, KEK). 29 Storkjoventer på én dag sker ikke ret tit på "vore" havobs-steder.
Oktober: 31 fugle med flest d. 10/10 med 19 trækkende ved Lyngvig (Lyngvigbanden v/UEM).

I alt 82 Storkjoventer i år 2003. Langt over normalen!

Sorthovedet Måge (*Larus melanocephalus*) 05750

Iagttagelser af 3 forskellige fugle er normalt: 19-23/7 1 ad Husby Klit/Krylen/Houvig (JB,EE, MNE,UEM,MK), 12/10 1 2K Noret (AKV) og 3/11 1 2K Stadilø (PHK).

Dværghmåge (*Larus minutus*) 05780

Igen mange Dværghmåger, men sikkert med en del gengangere, da de fleste observationer er fra Skjern Enge. Men først nævnes vinteriagttagelser: 3/1 1 ad fu Hvide Sande (MJH,OA), 4/1 1 ad s Harbøre Tange, havet (OA,MJH), 4/1 1 2K r Thyborøn (OA,MJH), 11/1 1s Vejlbj Klit (TRK), 2/2 1 2K Hvide Sande (EE), 5/12 17n Nr. Lyngvig (OA), 7/12 17n Husby Klit (EE) – samme fugle som 5/12?, 27/12 4s Nr. Lyngvig (ASF,EE,PLAF,OA) og 27/12 1 1K r Hvide Sande (ASF). Eneste store raste/fourageringstal var 4/5 133 Skjern Enge (OA,TM,MBA).

Sabinemåge (*Larus sabini*) 05790

7 fugle er ikke opsigtsvækkende, men klart bedre end 2002, hvor der kun blev obset én fugl. Alle nævnes: 21/9 1 1K s Nørre Lyngvig (OGJ), 23/9 2 1K s Nr. Lyngvig (MER), 25/9 1 1K r Nr. Lyngvig (LN) – kunne ses på 1 m's afstand!, 27/9 2 1K s Nr. Lyngvig (AH,TBN) og 12/10 1 fu nv Vejlbj Klit (TRK).

Hættemåge (*Larus ridibundus*) 05820

Kun ynglefugle angives:

Lokalitet	Ynglepar
Tipperne	23 (T)
Poldene i Nymindestrømmen	125
Klægbanken	3800
Ovstrup Hede	1
Skjern Enge	755
Husby Sø	ca. 50
Vandborg	90-150
Geddal Enge	4-6
Skalle Sø	800-1000

I alt 6.648-6.910 ynglepar. Fint at flere lokaliteter er kommet til, men der må være endnu flere, bl.a Harbøre Tange og Djævløen ved Ringkøbing. Et godt tip til en vurdering af antal ynglepar er at gange antal fugle ved en koloni med 0,7.

Stormmåge (*Larus canus*) 05900

Kun ynglefugle angives:

Lokalitet	Ynglepar
Tipperne	1
Poldene i Nymindestrømmen	10-15
Fjandø	350

I alt 361-366 ynglepar. Der var ikke afsat ressourcer fra DMU's side til en optælling på Klægbanken.

Sildemåge (*Larus fuscus*) 05910

Kun ynglefugle talt på Fjandø. Her kan oplyses om 75 par (JOC). Der var ikke ressourcer til optællinger på poldene i Ringkøbing Fjord.

Sølvmåge (*Larus argentatus*) 05920

Kun ynglefugle talt på Fjandø. Her kan oplyses om 100 par, hvilket er få, men der var også ræv til sede (JOC). Der var ikke ressourcer til optællinger på poldene i Ringkøbing Fjord.

Hvidvinget Måge (*Larus glaucooides*) 05980

Der foreligger 7 iagttagelser af sandsynligvis samme fugl.

Thorsminde: 24/1+12/2 1 3K (OA,HHN,PHK)

Thyborøn: 1+6/3 1 3K (OA,JS A) og 23/11, 7/12 og 25/12 1 3K (HST,MER,SSL,MO). Fuglen fra sidste halvår er indsendt som 4K eller 4K+, men fotos fra januar 2004 viser at fuglen var i sin 3. vinterdragt. Sandsynligvis var det samme fugl som fra første halvdel af året i Thorsminde og Thyborøn.

Gråmåge (*Larus hyperboreus*) 05990

Kun 4 fugle observeret – det laveste tal i mange år. Alle obs nævnes: 24/1 1 2K Harbøre Tange (HHN), 2/2 1 2K og 1 3K Hvide Sande (EE) og 12/2 1 2K Thorsminde (OA).

Svartbag (*Larus marinus*) 05990

Kun ynglefugle talt på Fjandø. Her kan oplyses om 2-3 par (JOC). Der var ikke ressourcer til optællinger på poldene i Ringkøbing Fjord.

Sandterne (*Gelochelidon nilotea*): 06050

Efter at arten ikke blev observeret i amtet i 2001 og 2002 foreligger der for 2003 3 iagttagelser af i alt 5 fugle: Den 29/4 rastede 2 fugle på Tipperne (T). Den 2/7 fouragerede 2 fugle ved Gammelgab i det allersydvestligste hjørne af amtet (Ribe Amt for at være helt nøjagtig), hvorefter de langsomt trak nordpå mod Bjerregård (Henrik Læssøe). Den sidste observation er fra Harbøre Tange den 7/6 af en overflyvende fugl med et firben i næbbet (AKV). Observationen kunne måske endog indikere et ynglepar, hvad der ville være en sensation, da arten i 2003 kun er konstateret ynglende på Mandø.

Rovterne (*Sterna caspia*): 06060

I alt 3 obs. af 4 individer, hvilket er lidt færre end de seneste år:

24/5 1 R Geddal Enge (Bent Pors). 15/7 1 ad R Værnengene (JRP), 15/8 2 Vestas-stien v. Ringkøbing. Fuglene rastede på sandbanke ved Djævløen og trak senere mod N langs Vonå (JB).

Splitterne (*Sterna sandvicensis*): 06110

Yngleoplysninger:

Klægbanken: 1200 par (T).

I 2002 ynglede der 450 par på Klægbanken. Stigningen bør nok ses i forbindelse med at Splitternen er kendt for at flytte en del rundt fra år til år. I 2003 ynglede den således ikke på nogen af de 2 nærmeste traditionelle lokaliteter, Langli (Ribe Amt) og Fjandø.

Ingen specielt tidlige eller sene observationer. Største tal blev 23/7 1000 Harbøre Tange (AKV).

Fjordterne (*Sterna hirundo*): 06150

Kun ynglefund er angivet:

Poldene i Nymindestrømmen: 5 par (T)

Hestholm Sø, Skjern Enge: 1 par (T,SKG m.fl)

Ingen store tal. Sidste observation er 19/10 1 Lønborggård, Skjern Enge (TM).

Havterne (*Sterna paradisaea*): 06160

Kun ynglefund er angivet:

Tipperne: 17 par (T)

Som i 2001 og 2002 foreligger der kun yngleletal fra Tipperne. Der må være andre ynglelokaliteter!?

Måske – forhåbentlig - vil igangsættelsen af DOF's Caretakerprojekt betyde flere indrapporteringer af ynglende terner fremover.

Dværgterne (*Sterna albifrons*): 06240

Kun ynglefund er angivet:

Hvide Sande: 10-11 par (OA)

Bøvling Klit: 8-10 par (OA)

Glædeligvis er der i 2003 atter talt ved Bøvling Klit. Antallet af ynglepar er for begge lokaliteters vedkommende halveret i forhold til 2001.

Sortterne (*Clidonias niger*): 06270

I alt 64 observationer incl. gengangere. Observationerne stammer især fra Husby Sø/Vest Stadil Fjord området.

Første obs.: 16-17/4 1 fu Hestholm Sø, Skjern Enge (OLH,MK,KIA,TEO,RS,JSH)

Sidste obs.: Så tidligt som den 30/8 1 IK FU ved Hedebyvej, Skjern Enge (OA).

Yngleoplysninger:

Husby Sø: 6-7 par (OA)

Antallet af ynglepar er stort set uændret i forhold til 2001 (6-8 par) og 2002 (4-6 par)

Årsmax: 2/8 23 Tipperne (T)

Øvrige observationer af 5 eller flere fugle:

Husby Sø: 1/6 9 (KEK); 18/6 8 ad + 1 2K (EØ), 25/6 10 (OA) og 1/7 8 (GTA),

Vest Stadil Fjord: 24/5 6 (JB), 9/6 5 (KEK), 4/7 22 (OA), 11/7 16 (OA,KEK,UEM), 20/7 13 (LTP,

MK), 23/7 11 (JB) og 3/8 5 (EE)

Tipperne: 25/7 21 (T)

Skjern Enge 24/8 5 (EE,SEP,Peter J. Petersen)

Fuglene fra Vest Stadil Fjord var sandsynligvis ynglefugle fra Husby Sø, som fouragerede her i sensommeren. Bemærk observation af en 2K-fugl. 2K-fugle oversommer normalt i vinterkvarteret ved Vestafrika (Ghana, Nigeria).

Hvidvinget Terne (*Clidonias leucopterus*): 06280

Efter 5 fugle i 2002 blev det kun til en enkelt i 2003. I perioden 4-16/10 opholdt en IK sig i området ved Lønborggård, Skjern Enge. Den blev set af rigtig mange; følgende gjorde sig den umage at indtaste den i DOFbasen (KEK,LAM,KIA,OA,KNP,UJE,MK,HST,VHJ,UEM,JC). Arten er fra og med 2003 udgået af SU-listen.

Alk (*Alca torda*): 06360

Antallet af observationer er meget afhængig af antallet af besøg langs havet, så derfor svinger antallet af indrapporterede fugle fra år til år. Arten er stadig ikke talrig, specielt ikke om foråret.

Fra foråret er der kun set døde fugle: 9/2 1 trafikdræbt!! Hovvig (EE) og 23/2+ 2/4 4 Bøvling Klit (EØ).

Fra efteråret er flg. iagttagelser: 27/9 og 28/9 1 Nørre Lyngvig (TBN), 6/10 1 Nørre Lyngvig (UEM), 9/10 2 Vejlbj Klit (TRK), 9/10 3 Nørre Lyngvig (UEM), 9/10 2 Vejlbj Klit (TRK), 18/10 1 Hvide Sande (EE), 25/10 6 Nørre Lyngvig (EE) og 25/10 11 Fjaltring (OA).

Tejst (*Cephus grylle*): 06380

Som sædvanligt kun få iagttagelser: 10/5 1 Nørre Lyngvig (UEM), 24/8 1 Hvide Sande Havn (SEP) og 5/10 1 Nørre Lyngvig (UEM).

Søkonge (*Alle alle*): 06470

Igen et år med ganske få fugle per observation. Der er kun en iagttagelse af mere end 2 fugle: 2/11 17 Thorsminde (AKV). Fra første halvår foreligger der kun 2 fund: 2/2 2 Hvide Sande (EE) og 23/2 1 fundet død Bøvling Klit (EØ). Fra efteråret er der 8 dage langs Vestkysten med 1-2 fugle.

Lunde (*Fratercula arctica*): 06540

Kun en enkelt observation, som de sidste to år: 18/10 1 Hvide Sande (EE).

Huldue (*Colomba oenas*): 06680

Alle iagttagelser nævnes. Der er tale om få fugle om foråret og ingen sikre tegn på ynglepar.

23/3 2 Lønborggård (MBA), 30/4 2 Husby (AKV), 5/5 1 Vest Stadil Fjord (OA), 8/5 1 Lønborggård (OA), 17/5 1 Lodbjerg Hede (JB), 17/5 1 par fouragerende Ølstrup (KIA) og 20/5 3 No (KEK). Der er ingen iagttagelser fra efteråret

Turteldue (*Streptopelia turtur*): 06870

Ingen iagttagelser!

Slørugle (*Tyto alba*): 07350

Sammendrag af iagttagelser.

Bestanden fortsætter fremgangen, idet der i år er tale om 17 sikre ynglepar, en stigning på 7 par. Arten må nu siges at have etableret sig og have en fast bestand, der langsomt breder sig nordpå og ind i landet. Mange af parrene yngler i opsatte redekasser. Der er tale om en meget glædelig udvikling. LH oplyser, at parrene ofte findes på kvæggårde med store lader, der bruges af ugerne til fouragering.

Sikre ynglepar (oplyst af LH).

Lokalitet	Resultat	Bemærkninger
1. Ådum	2 eller 3 unger	
2. Bork	Unger	
3. Bork	3 unger	Har ynglet gennem flere år
4. Handbjerg	4 unger	
5. Dejbjerg	?	I redekasse 2002. Rede ej fundet 2003.
6. Stauning		I redekasse
7. Sædding	3 unger	I redekasse
8. Skjern (nyt par)	5 unger + ?	I redekasse. 2. kuld i oktober
9. Skjern kommune	3 unger	
10. Skjern kommune	2 unger	
11. Fiskbæk (nyt par)	5 unger	I hul i gavl.
12. Tvis (nyt par)	7 unger (mange!)	I redekasse. Unger ringmærket
13. Haunstrup (nyt par)	5 unger	
14. Bækmarksbro (nyt par)		
15. Struer kommune	2 unger	
16. Thyholm kommune	3 unger	
17. Ringkøbing kommune	Antal unger ukendt	

Øvrige fund:

Lokalitet:	Bemærkninger:
1. Ejsing	1 i august, måske ynglelokalitet (LN)
2. Brejning	1 i lade okt.-nov. (EØ)
3. Borbjerg	1 set i lade i november (EØ)
4. Sdr. Vium	1 fouragerende (KIA)
5. Ådum	1 fugl efterår/vinter (LH)
6. Hanning	1 fugl vinter
7. Thorsted	Min. 1 fugl gennem flere år. (LH)
8. Struer	1 fugl forår + efterår (LH)
9. Skjern	1 fugl på gård. (LH)

Stor Hornugle (*Bubo bubo*): 07440

Status stort set som forrige år, men den er hørt på flere nye steder og truffet på en ny ynglelokalitet.

Ynglepar: 1 par med 1 unge midt i amtet (LJO,NPB,SEE), 1 par med 4 unger (en ringmærket) midt i amtet (JHK,MBA,John Frikke m.fl.), 1 par med 3 unger i den vestlige del (PPO,John Frikke) samt 1 nyt par med 3 unger i den sydlige del af amtet (meddelt til JHK).

Tudende fugle herudover: 19/2 1 Kærgårdsmølle i Klosterheden (Henning Givskov), 27/2 1 Dejbjerg Hede (KST), 15/6 Søby Brunkulsløjre (NPB), 8/12 1 hørt Lønborggård Plantage (JHK).

Kirkeugle (*Athene noctua*): 07570

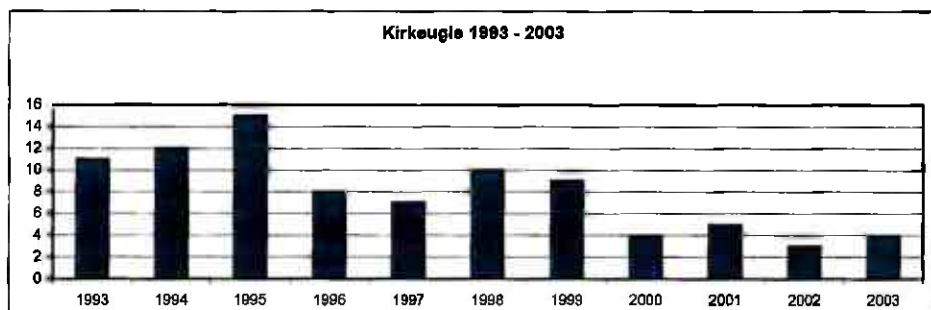
Status for arten i Ringkøbing amt ser ikke godt ud.

4 par blev fundet i 2003, hvilket er et mere end året før. Om det "nye" par kan nævnes at der tidligere gennem mange år har ynglet Kirkeugler på lokaliteten, men gennem de sidste 8-10 år har der kun været 1 fugl, men så pludselig i 2003 dukker en mage op og de får i hvert fald 2 unger (BD,NPB).

Yngleparrene er meget spredte i amtet, hvilket gør at eventuelle unge ugler, der skal etablere sig kan have meget svært ved at finde en mage, samme problem er der i de fleste områder af Danmark og efterhånden er det kun Himmerland, som har en rimelig bestand. Vore ynglefund fordeler sig således: 1 par Vorgod - 3 æg i redekasse, men æggene forladt (LH), 1 par Tvis - ynglesucces? (EØ), 1 par Fousing - 2 unger (BD,NPB), 1 par Lync - 3 unger (BH).

Udover disse var der kun en enkelt observation: 26/4 1 Sevel (LN).

Diagram for udviklingen af kendte Kirkeuglepar her i amtet, gennem de sidste 10 år:

Natugle (*Strix aluco*): 07610

Alle iagttagelser nævnes. Er der ingen i den vestlige og sydlige del af amtet, eller lyttes der ikke?

1/1 1 i redekasse ved Borbjerg Kirke (OA), 15-17/2, 12/3 og 27/3 1 tudede Rotvig/ Stoubæk Krat (OO, EØ), 17/2 1 tudede i Østerhoved i Ndr. Feldborg Pl. (OO,EØ), 19/2 1 tudede Bølling Sø (NPB), 19/2 2 syngende hanner ved Klosterlundgård (NPB), 23/2 1 tudede Sindinggård ved Aulum (OO,EØ), 31/5 1 ad. og min. 2 juv. Ndr. Feldborg Pl. (OO), 10/6 + 26/6 1 par med unger hørt Stubber Å (LN).

Desuden: 23/11 1 hørt Sevel (HRS).

Skovhornugle (*Asio otus*): 07670

Lidt flere end sidste år, men stadig ikke et reelt billede af bestandens størrelse.

Fra yngletiden: 4/5 1 hørt Dejbjerg Golfbane (JHK), 4/5 1 hørt Sønderlem Vig (GM), 9/5 1 Stoustrupvej/Skjern Enge (OA), 15/5 + 26/5 1 par med 3 unger Dejbjerg Golfbane (JHK), 27/5 1 par med 3 unger Tindskov Bakker (PF), 4/6 1 par med unger hørt Hodsager Plantage (EØ), 12/6 1 tudede Grev Moltkes Pl. (HRS), 17/6 1 par med unger Toppergård/Hodsager (EØ), 18/6 1 par Feldborg Bæk (EØ), 18/6 1 par Haderup Å (EØ), 25/6 1 fouragerende Herrup (LN), 26/6 1 Søndermølle (CSV,ASN), 2/7 1 par med unger Sdr. Viium (OA,OTH), 16/7 2 fouragerede Isenbjerg (PLA). Desuden 1 par med 4 unger langs Storåen vest for Holstebro (Ole Snerling).

Uden for yngletiden: 19/2 5 hørt Klosterheden (via Arne Hartelius), 29/8 1 Påbøl Plantage (ÅGH) og 12/12 1 Ikast (OA).

Mosehornugle (*Asio flammeus*): 07780

Lidt flere observationer end sidste år, men til gengæld ingen større koncentrationer.

Fra yngletiden er der flg. observationer: 24/5-17/6 1 Skjern Enge (OA m.fl.), 7/6 1 Harboøre Tange (OA,MJH,AKV,EØ), 28/6 1 Vest Stadil Fjord (OA), 8/7 1 Tipperne (T), 20/7 1 Haurvig (LTP).

Fra januar til og med maj er der fund af enkelte fugle: Skjern Enge 1 (januar, marts-maj), Vest Stadil Fjord 1-2 (marts-april), Tipperne 1-3 (marts-april), Værmengene 1 (marts-maj), Krylen 1 (marts), Sønderlem Vig 1 (april), Husby Klit 1 (april).

I perioden august til december er den fundet flg. steder: 17/9 1 Pumpestation Nord/Skjern Enge (TM), 5/10, 8/10, 14/10 1 Nørre Lyngvig (UEM m.fl.), 15/10 1 Bølling Sø (Åge Ebbensen), 18/10 1 Skibsted Fjord (JKK), 4/11 1 Skjern Enge (OA,MBA,PHK), 5/11 1 Værmengene (OA), 10/11 1 Skjern Enge (BBL), 28/11 2 Værmengene (KIA), 29/12 1 Tipperne (OTH).

Natravn (*Caprimulgus europaeus*): 07780

Iagttagelser fra kernelokaliteterne samt adskillige nye områder. Også flere sene iagttagelser af syngende fugle. I alt 43 syngende fugle hørt. Det er længe siden, der har været så mange indrapporteringer.

Stubberkloster Pl.:	10/6 1 sy. (HRS, LN), 26/6 1 sy. (LN)
Hoverdal Pl.:	23/6 5-6 set/hørt (BJH, m.fl.)
Nørlund Pl.:	29/5 9 sy. hanner (JOP), 5/6 6 sy. (EBJ), 14/6 6 sy. (PLA, LLH), 15/6 3 sy. (TH), 1/7 3 sy. (HRS, LN,NPB,BD), 25/7 6 sy. (JOP)
Hodsager Pl	4/6 1 sy. han (EØ), 17/6 2 sy. hanner (EØ)
Grev Moltkes Pl.	10/6 og 12/6 2 sy. hanner (HRS,LN), 26/6 1 sy. (LN)
Birkebæk Pl.	17/5 3 sy. (IST)
Myremalm Pl.	31/5, 4/6 3 sy. (THM)
Sdr. Feldborg Pl.	4/6 1 sy. (EØ)
Værmengene	15/6 1 sy. syd for Værmengene (MB m.fl.)
Søby brunkulsløjre	15/6 9 sy. (NPB)
Donso Sande	18/6 1 sy. (EØ)
Ludvig Schröders Pl.	26/6 1 sy. (LN)
Gludsted Pl.	16/7 3 sy. (PLA)
Ndr. Feldborg Pl.	22/7 1 jaget op (LN)
Skjern	11/5 1 sy. Nr. Vognbjergvej (JHK)

Mursejler (*Apus apus*): 07950

Den yngler i de større byer, men der er heller ingen iagttagelser af ynglefugle i år.

Større koncentrationer: 24/5 100 fugle Skjern Enge (OA), 26/6 70 Struer (CSV,ASN) og 23/7 55 Skjern (JHK).

Isfugl (*Alcedo Atthis*): 08310

Lokaliteter med isfugl 2003. (Y)= set i yngletiden (april-juli). Y = ynglefund.

Storåen	
Vegen Å	Y
Skjern Å	
Kærhede	(Y)
Omme Å	(Y)
Stubber Å	(Y)
Flynder Å	
Risbækken	(Y)
Mølesøen	(Y)
Karup Å	
Egelund	(Y)
Lilleå	(Y)
Skalle Sø	(Y)
Herning	(Y)
Vest Stadil Fjord	(Y)
Ringkøbing Fjord	
Høje Sande	(Y)
Klinkerne	(Y)

Herudover er der iagttaget et større antal enkelte fugle ved åer og fjorde.

Biæder (*Merops apiaster*): 08400

Sammendrag af iagttagelserne.

I 2002 ynglede biæder for første gang i amtet, og i 2003 vendte fuglene tilbage og ynglede med 1 par, der fik 2 unger på vingerne.

De første fugle sås nær yngleområdet 13/5 2 (BOSK), og de blev set jævnligt frem til 13/8. Der sås 1-2 fugle og 23/7 angives det første gang, at der ses fodring af unger (KEK). 30/7 sås for første gang en unge i hullet, og de blev fodret frem til 7/8, hvor de forlod redehullet, alt imens DR Midt-Vest filmede begivenheden. 13/8 sås fuglene (2 ad. og 2 juv.) for sidste gang (OGJ).

Hærfugl (*Upupa epops*): 08460

Iagttagelser af 3 fugle:

17/4 1 Hvide Sande (via EE), 6/5 1 Bjerghuse nord for Husby Klit (LN,CH) og 19/10 1 Drantum syd for Brande (Jesper Vonge).

Grønspætte (*Picus viridis*): 08560

Indrapporteret fra 34 ynglelokaliteter, hvilket er dobbelt så mange som sidste år. (2000-2002: 15, 13, 17 lokaliteter).

Arten er meget lydaktiv om foråret, men i juni og juli er den normalt tavs. Den opholder sig i territoriet hele året, så sete fugle uden for yngletiden kan også være tegn på, at den yngler.

Lydaktive fugle fra yngletiden (medio marts-juli):

Ndr. Feldborg Pl.: 1-2 marts-maj (HWJ, LN), **Stoubæk Krat:** marts (EØ), **Blåkilde:** 1 par marts-april + juli med unger (JHK), **Tvis Kloster:** marts-april (EØ), **Skovlund Plantage:** marts (HK), **Borris Hede:** 1-2 april-maj (LN, EØ), **Trehøje Golfbane:** marts-maj (OO), **Dejbjerg Golfbane:** marts-maj + juli (JHK, HBA), **Stubber Å:** marts-april (LN), **Søby Sø:** marts (JØO), **Lønborggård Pl.:** marts (OA, MBA), **Ladegård Sø:** marts-april (LN), **Helle Sø:** marts (LN), **Bork Havn:** marts (AL), **Stubbergård Sø:** marts og maj (LN, HRS), **Høgildgård Pl.:** april (THM), **Hoverdal Pl.:** 1-2 april (SEP, MSL, LH), **Bøllingsøgård:** 2 april (NPB), **Klosterheden:** 2 april-maj (JHK, PP, JOL), **Vestre Pl. Holstebro:** april (LH), **Kærhede:** maj (OAJ), **Oustrup Hede:** maj (OO, NPB), **Vind Hede:** maj (LN), **Stråsø Pl.:** maj (LN, PP, JOL), **Ulfborg Pl.:** juni (JB), **Borris Hede:** 2 juni (LN).

Sortspætte (*Dryocopus martius*): 08630

Forekomsten er stadig spredt, men den breder sig langsomt til flere og flere lokaliteter. Der findes således 11 områder, hvor den træffes i yngletiden. I 2003 blev den registreret fra 9 af disse:

Ndr. Feldborg Pl.:	31/1 1 han (CH), 29/3 1 (OO), 23/4 1 han (HWJ), 19/5 fodrede store unger (EØ), 31/5 hørt i Alléen (OO)
Høgildgård Pl.:	15/3 1 (THM), 5/4 1 (THM)
Estvadgård Pl.:	9/4 1 (HRS), 15/5 1 (HRS)
Hoverdal Pl.:	13/4 2 (LH)
Lønborggård Pl.:	1/5 1 overflyvende (KJH)
Stenholt Skov:	11/5 2 fouragerende (NPB)
Classonsborg	13/6 1 (OAJ)
Hørbylunde:	22/6 1 han (HST)
Stubber Å:	27/3 1 hun (LN)

Uden for yngletiden:

31/1 1 han Ndr. Feldborg Pl. (CH), 12/2 1 Blåkilde Pl. (OA), 22/2 1 Hoverdal Pl. (JB), 7/9 1 Isenbjerg (AWM, RSN), 14/12 1 Bølling Sø (NPB).

Sted/ årstal	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Ndr. Feldborg Pl.	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Høgildgård Pl.	X	X	X		X	X	x		X
Rind	X	X	X		X			X	
Estvadgård Pl.	X	X		X	X				X
Stråsø Pl.	X			X	X	X	X		
Classonsborg Pl.			X		X		X		X
Stenholt Skov			X						X
Hoverdal Pl.				X	X	X			X
Birkebæk Pl.					X	x			
Lønborggård Pl./Blåkilde Pl.							X		X
Hørbylunde							x		X
Stubber Å									X
Isenbjerg									x
Bølling Sø									x

Tabellen viser lokaliteter, hvor der i perioden 1995-2003 er truffet sortspætte mere end et år samt nye lokaliteter i 2003. X angiver fund fra yngletiden (marts-juli), mens x er fund uden for yngletiden. Manglende markering angiver ikke nødvendigvis, at arten ikke har været der. På baggrund heraf ses det, at der i dag er 11 lokaliteter, hvor den er truffet i yngletiden mere end et enkelt år.

Vendehals (*Jynx torquilla*): 08480

Kun meddelelser fra 7 lokaliteter.

Det er Tipperne, Søndervig, Donsø Sande, Ndr. Feldborg Plantage, Munklinde, Borris Hede og Ringkøbing.

Trækfugle:

Forårets første: 22/4 1 R Tipperne (T). 1-2 fugle hørt her indtil 5/5.

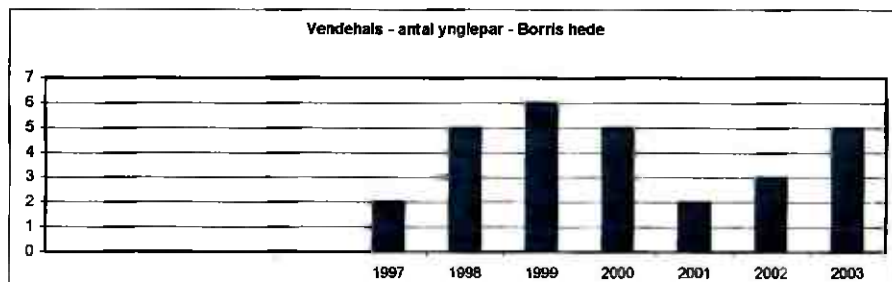
Efterårets eneste: 21/8 1 fundet død under rude Ringkøbing (EE).

Ynglefugle:

I amtet fandtes 5 sikre ynglepår, alle i redekasser. De blev registreret på Borris Hede, der synes at være landets eneste lokalitet med en fast ynglebestand. Her kom 32-37 unger på vingerne fra 4 redekasser. Det femte redefund blev præderet. Ved første rede-gennemgang den 29/5 fandtes vendehals rugende på fra 1-10 æg. Ved anden gennemgang den 8/6 fandtes henholdsvis 12 æg, 11 æg, 10 æg + 1 nyudklækket unge, 10 æg samt 1 præderet rede. Den 27/6 fandtes henholdsvis 8 ca. 15 dage gamle unger, 10 ca. 11 dage gamle unger, 7 ca. 18 dage flyvefærdige unger samt 10 ca. 6-7 dage gamle unger.

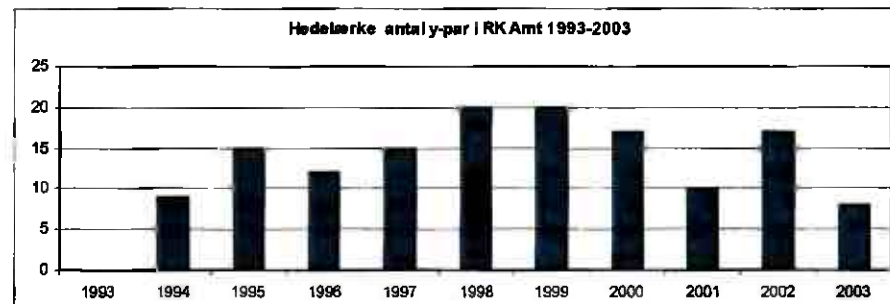
På landsplan fandtes kun 7 sikre ynglefund.

Desuden har der været et sandsynligt par ved Donsø Sande, idet der den 10/5 hørtes 1 syngende fugl (NPB, LN), 1 par Munklinde (BD) og 2-3 par i Ndr. Feldborg Plantage. Her blev hørt vendehals med op til 3 syngende hanner fra den 13/5 - 27/5 (LN).

Hedelærke (*Lullula arborea*): 09740

Artens foretrukne ynglebiotop er klitheder og plantager, hvilket er repræsenteret i stor stil i amtet. Antallet af ynglepår er dog faldet meget markant siden 1950'erne (ca. 300%), men har i de seneste år været nogenlunde stabilt. Nedenstående illustrerer den seneste udvikling i antallet af indrapporterede ynglepår (estimeret maks fra diverse lokaliteter). Det ses tydeligt, at der har været en særdeles sløv indrapportering i 2003, der langt fra kan afspejle amtets reelle ynglebestand. Eksempelvis mangler der i forhold til sidste år observationer fra følgende lokaliteter: Sdr. Feldborg Plantage, Ovstrup Hede, Ørnghøj, Nørlund Plantage, Hallundbæk, Hodsager Plantage, Tvis å og ådal, Haderup å og ådal, Jyndeved Plantage,

Antallet af indrapporterede ynglepår i 2003 på baggrund af indrapporteringer vurderes til at være sølle 8 par, fordelt på følgende lokaliteter:

Hodsager	17/6 1 sy	(EØ)
Husby Klitplantage	12/4 1 sy	(SEP,MSL)
Hoverdal Plantage	30/3 2 sy	(JB)
Donsø Sande	10/5 1 sy	(NPB, LN)
Søby Sø og Brunkulsl.	15/6 1 sy	(NPB)
Venø	15/7 2 sy	(HWJ)

Bjerglærke (*Eremophila alpestris*): 09780

Bjerglærken yngler i det Nordlige Skandinavien og Nordrusland, og er kun en fåtallig vintergæst i Danmark i perioden ult. september - medio maj. Af og til optræder Bjerglærken dog i større flokke, hvor den oftest afsløres af sit fine kald, originalt beskrevet som "den lille violin". Året adskiller sig ikke væsentligt fra de seneste år, så her nævnes kun nogle af de større observationer:

Pallisbjerg Enge	18/1 53 r (EE)
Bøvlingbjerg	19/4 45 fou (JHH)
Vest Stadil Fjord	7/10 53 s (Lyngvigbanden v/EE, ASF, UEM m. fl.)
Hvide Sande Havn	12/10 40 r s (MK)
Fuglsand	13/10 47 fou (JHK)
Plet Enge	17/10 40 r (SSL, MO)
Skjern Enge:	
Pumpestation Nord	14/12 90 r (SKG)
Langkær Mærskvej	28/12 55 r (TM)
Kryds ved Holtervej	29/12 122 r (TM)

Digesvale (*Riparia riparia*): 09810

Forårsankomsten til Amtet var ganske normal: 13/4 5 n Vest Stadil Fjord (EE). I forhold til sidste år var dette en dag senere.

Digesvalen er i Danmark en almindelig yngletrækfugl, der anlægger kolonier i skrænter, grusgrave, klinter ol. Amtet byder således på en lang række attraktive digesvale boliger, der i 2003 er blevet undersøgt ved en koordineret grusgravsundersøgelse. Undersøgelsen er behandlet i Sandeviften 4/2003, og kan ligeledes læses på vores hjemmeside www.dof-ringkobingamt.dk, så her bringes blot hovedresultaterne fra undersøgelsen:

Der registreredes ikke færre end 1220-1250 par fordelt med 869-889 ynglepår i grusgrave og 351-361 i skrænter. Tilsvarende tællinger i 1985 gav 565 par i grusgrave og i 1990 1100 par, så udviklingen for Digesvalen må siges at være ganske positiv her i Amtet. Ydermere skal man have in mente, at ikke alle potentielle ynglelokaliteter er besøgt, så Amtets reelle ynglebestand er større. I en samlet vurdering

foretaget af de hovedansvarlige for grusgravsundersøgelsen lyder Amtets ynglebestand på hele 1500-2000 par.

Sidste år blev der på baggrund af indrapporteringerne estimeret 150-185 par, og af ovenstående fremgår det tydeligt at dette langt fra afspejlede den reelle ynglebestand. Digesvalen har på landsplan været i tilbagegang, og var således forsvundet fra 30% af atlaskvadraterne i perioden mellem de to undersøgelser i hhv. 1971-74 og 1993-96 (jf. M.B. Grell "Fuglenes Danmark"). Tilsyneladende klarer digesvalen sig dog i Ringkøbing Amt.

Ynglebestanden er fordelt på følgende kommuner med angivelse af ynglebestand i grusgrave og skrænter (jf. Sandeviften 4/2003, Sørensen, H. R. og Novrup, L. "Grusgravsundersøgelsen 2003"):

	Grusgrav	Skrænter
Thyholm	15	115
Struer	25	0
Vinderup	60-80	115-125
Holstebro	12	0
Aulum/Haderup	8	100
Trehøje	145	0
Ringkøbing	105	0
Videbæk	409	21
Herning	40	0
Ikast	50	0

Af usædvanlige trækobservationer skal en helt ekstrem observation nævnes: 10/8 1000 r Husby Klit (JB). Fuglene rastede på den brandhede klitskråning ud mod stranden, og vendte tilbage til samme skrånning efter at have været på vingerne ved forstyrrelser. Det må have været et spektakulært syn!

Rødrygget Svaler* (*Hirundo daurica*): 09950

Rødrygget svaler er en meget sjælden gæst i Ringkøbing Amt, idet der kun foreligger to tidligere fund i hhv. i 1977, Tipperne (19/10) og 1993, Herning (26/10). Arten yngler i Sydeuropa og trækker til overvintring i tropisk Afrika, hvorfor den kun ses i Danmark på forlænget træk. I foråret 2003 oplevedes der et influx Nordeuropa såvel som i Danmark med 15 godkendte fund (jf. www.netflug.dk), og dette kastede en meget populær fugl af sig i Ringkøbing Amt, idet et enkelt individ rastede i to dage ved Vest Stadil Fjord. Der er således tale om amtets kun 3. fund af arten. Fuglen blev fundet den 18/5 om morgenen kl. 08.30 ved jagthytten på Skelmosevej, og rastede ved Mellemdyb indtil den 19/5 kl. 21.30 (ASF, PLAF, OA, EE, MNE, JB, KEK, NPB, UEM, KIA, AKV, TBN, LN, CH, SEP m.fl.). Fra og med 2004 er arten udgået af SU-listen.

Storpiber (*Anthus richardi*): 10020

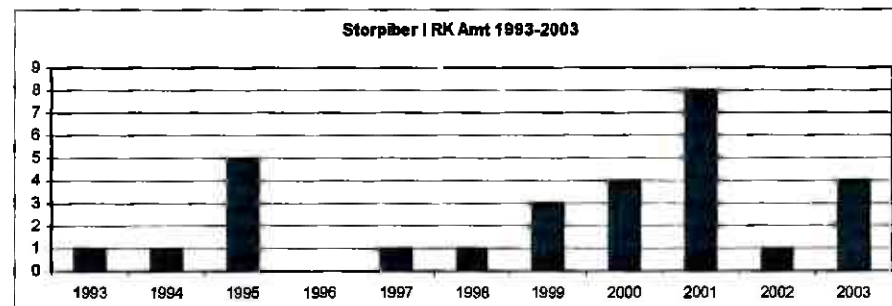
Storpiberen er en sjælden trækfugl i amtet typisk om efteråret (sep-dec), og for 2003 registreredes 3-4 fugle. Alle observationer nævnes:

Vest Stadil Fjord: 28/9 1 r nord for Nordre Dyb (CGL, BD), 7/10 1 r nord for Nordre Dyb (Lyngvigbanden v/EE, ASF, UEM m.fl.), 19/10 1 r s ved P-pladsen på Skelmosevej (EE, JB, UEM)

Lyngvig Fyr: 15/10 1 n (EE)

Storpiberen yngler i Sibirien og trækker til Pakistan, Indien og Sydøstasien og er således kun en tilfældig gæst i Vesteuropa. Antallet fluktuerer meget, og er typisk størst i efterår med meget østenvind.

Nedenstående illustrerer antallet af Storpiber de sidste 10 år:

Skærpiber (*Anthus petrosus*): 10141

Der er ikke indrapporteret ynglepar i år (rent faktisk er Skærpiber ikke registreret i perioden 30/3 - 17/9), hvilket er i lighed med sidste år. De største observationer blev: 10/3 46 r Tipperne (T), 15/3 15 r Vest Stadil Fjord (EE) og 25/9 125 r Tipperne (T).

Bjergpiber (*Anthus spinoletta*): 10140

Bjergpiberen er et sydligt modstykke til Skærpiberen, og de betragtedes tidligere som samme art opdelt i racerne *A. spinoletta petrosus* (Skærpiber) og *A. spinoletta spinoletta* (Bjergpiber). Bjergpiberen yngler i Central- og Sydeuropa i bjergegne over trægrænsen, men trækker om vinteren til mere lavtliggende fugtige områder (ofte med fersk vand). Bjergpiberen er i Danmark en årlig fåtallig vintergæst, oftest i kystnære områder. Første fund i Ringkøbing Amt var 25/3 1990 i Værmengene, og der skulle gå yderligere 7 år inden det næste fund i 1997 den 25/11 Tipperne. Herefter kom der gang i registreringerne af denne art, der siden har været årlig. I 2003 var der mange observationer af Bjergpiber fra især Værmengene, men også flere andre lokaliteter. Alle observationer af bjergpiber fordelt på lokaliteter nævnes:

Råsted ved Nymølle: 1/1-26/1 (CH, HWJ, OA, LH, SEF, MJH, MK, UEM, MER m.fl.)

Skjern Enge: 4/1 2 r (MSL), 4/10 2 r (UJE), 9/12 1 Vesterenge (MBA)

Vest Stadil Fjord: 9/11 2-4 r Skelmosevej (EE, MNE, UEM), 25/11 2 r (TBN), 28/11 2 fou (LN), 2/12 5 r nord for Nordre Dyb (OA)

Værmengene: 11/11 4 (MBA), 16/11 3 (OA), 17/11 5 (MBA), 20/11 2 (OA, MBA), 22/11 5 (OA), 23/11 12 (MBA), 24/11 2 (KIA), 25/11 17 (KIA), 27/11 2 (OA).

Borris Hede: 20/12 2 (OA, MBA), 28/12 3 (KAG, SVB).

Observationen fra Skjern Enge den 4/10 er meget tidligt på efteråret - arten dukker normalt først op i november.

Almindelig Gul Vipstjert (*Motacilla flava flava*): 10170

Årets første: 18/4 1 r Skjern Enge (JHH), er normal ankomst. Middeldatoen for perioden 1993-2002 er 19 april.

Af indsendte er følgende yngleoplysninger angivet, med samtidig vurdering af observationer i yngletiden:

Tipperne:	38 par
Skjern Enge (projektområdet):	13 par
Harbøre Tange:	1 par
Felsted Kog:	5 par
Værmengene:	5 par

Der er i år ikke indsendt ynglefugleoptællinger af Gul Vipstjert fra lokaliteter som Vest Stadil Fjord, Bøvling Fjord, mv. så amtets samlede ynglebestand afspejles på ingen måde i det indsendte materiale! Generelt er antallet af ynglepar af Gul Vipstjert faldet de seneste år (jf. atlasundersøgelsen, hvor der i øvrigt yngede ca. 90 par i amtet). En af årsagerne hertil, er en reduktion i antallet af egnede ynglelokaliteter især i indlandet. De foretrukne biotoper er åbne kreaturafgræssede enge, fugtige enge ved åer, moser mv. Biotoper der flere steder er blevet fortrængt til fordel for intensivt dyrket landbrug.

Ved nogle obs kunne fuglene ikke racebestemmes med sikkerhed:

gul vipstjert (*M. flava ssp.*): 5/9 40 r Amholmbroen, Skjern Enge (TM), 6/9 25 s Nørre Lyngvig (EE).

Nordlig Gul Vipstjert (*M. f. thunbergi*): 10171

To større obs bør nævnes: 12/5 70 r Skjern Å på strækningen Skjern-Borris (OA), 21/5 20 fou Geddal Enge (HRS, LN).

Gulhovedet Gul Vipstjert (*Motacilla flava flavissima*): 10172

Gulhovedet Gul Vipstjert (*Motacilla flava flavissima*) er englændernes (og Vesteuropas) modstykke til vores Gule Vipstjert af nominatformen *flava*. Dens britiske og vesteuropæiske oprindelse afspejles i forekomsten her i landet, ved at langt størstedelen af observationer gøres ved den Jyske Vestkyst. Enkelte år registreres der ynglepar (0-5 par), men oftest er der tale om fugle på forlænget træk (overvintrer ligesom vores gule vipstjert i tropisk Vestafrika).

Der var 3 observationer af Gulhovedet Gul Vipstjert i 2003, så forekomsten i amtet er 34 fund af 41 fugle (jf. www.dof-ringkobingamt.dk for yderligere specifikationer).

Alle observationer nævnes: 9/5-9/7 1 ad han sy Værnengene (TA,EKR,KB,EE,UEM,KIA,NPB, MBA,OA,JB,JHK). Fuglen forsvarede øjensynligt territorium, men yngel er ej påvist.
29/5 1 r Grønøde og Bjerggård Pold ved Nymindestrømmen (OA, MBA)
2/8 1 han r Tipperne (T)

2003 blev således det bedste år af de 10 seneste.

Bjergvipstjert (*Motacilla cinerea*): 10190

Antallet af ynglende bjergvipstjert er steget markant igennem de seneste årtier (er eksempelvis tredoblet i perioden mellem de to atlasundersøgelser). Bjergvipstjerten yngler næsten udelukkende i forbindelse med hurtigstrømmende vandløb, gerne hvor der på en eller anden måde er en opstærning (eks. dambrug). Ringkøbing Amt byder således på flere egnede ynglelokaliteter, hvilket efterhånden afspejles i antallet af ynglepar, og bjergvipstjerten findes nu i hele amtet.

Antallet af ynglende bjergvipstjert synes dog nogenlunde at have stabiliseret sig i de seneste 10 år med omtrent 12-16 par (om end der er noget variation i det indsendte materiale både hvad angår variation i lokaliteter og registreringsmetoder). I år er der således indsendt fra følgende lokaliteter i yngletiden (udvalgte observationer):

Høildgård Plantage: 15/3 3 r (THM)
Harrild Dambrug: 15/3 1 sy (PLA)
Hover Å og Ådal: 19/3 2 (JB)
Tim Å og Ådal: 30/3 1 (JB)
Klosterheden: 10/4 2 (HWJ)
Brejninggård: 9/4 1 (GTA)
Clasonsborg: 11/4 1 (KIA)
Rind Kirke: 12/4 1 (KIA)

Herningsholm Å: 17/4 1 (GTA)
Ny Mølle ved Højmark: 17/4 2 (EE)
Nybro: 18/4 1 (OO)
Agerskov Plantage: 23/4 1 (CBT)
Vandkraftsøen: 24/4 2 (EØ)
Søndermølle: 25/4 1 (USV)
Kærhede: 4/5 1 par (OAJ)
Skjern Å og Ådal: 10/5 5 (HAS)
Stråsrø Plantage: 23/5 1 (JOL)
Bundsæk Mølle: 10/6 1 par (TM)
Ven Å og Ådal: 12/6 1 (EØ)
Holtum Å og Ådal: 17/6 2 (SSC)
Lilleå og Ådal: 10/7 2 (RBC)

På baggrund af ovenstående er amtets ynglebestand estimeret til 15-20 par, hvilket er en lille fremgang, der dog nok skyldes flere indsendere.

Observationer fra vinterperioden omfatter: 1/1-26/1 1-2 r Råsted (CH, HWJ, OA, LH, SEE mfl.), 9/1 1 r Herning (PP), 11/1 Tim Å og Ådal (JB), 22/2 1 r Hover Å og Ådal (JB), 12/11 1 r Herning (PP), 16/11 1 1k fou Nybro (UEM), 18/11 1 r Klosterheden (HWJ).

Sortrygget Hvid Vipstjert (*Motacilla alba yarrellii*): 10202

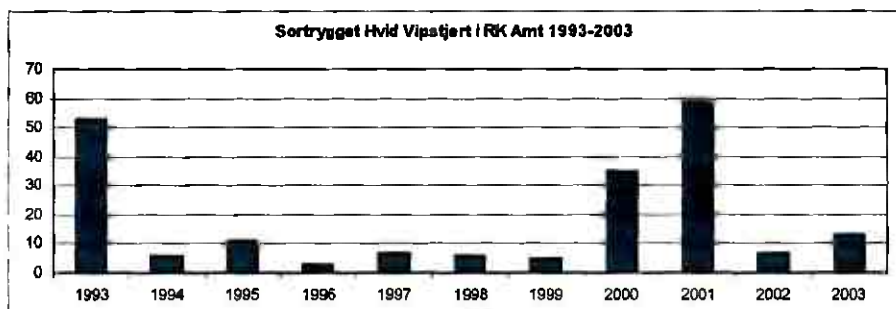
Som det er tilfældet ved Gul Vipstjert (*Motacilla flava*), har Storbritannien også deres egen race af Hvid Vipstjert, nemlig Sortrygget Hvid Vipstjert (*Motacilla alba yarrellii*).

Den vestlige oprindelse afspejles som ved Gulhovedet Gul Vipstjert, i fordelingen af fund i Danmark, idet langt størstedelen er fra Vestjylland. Betragtes fordelingen af fund her i amtet, er langt de fleste fund da også fra de kystnære områder. Jf. Sandeviften 3/2003 er Amtets 5 bedste lokaliteter Harbøre Tange (28,2%), Værnengene (15,8%), Bøvling Fjord (7,7%), Thorsminde (6,8%) og en delt 5. plads til Skjern Enge og Tipperne med (4,3%). Årets fund er alle fra klassiske kystnære områder (fund forsøgt renset for gengangere):

Vest Stadil Fjord (2 fund af 2 fugle): 15/3 1 r (CBT), 2/4 1 han r (PKJ)
Thorsminde Havn (1 fund af 2 fugle): 22/3, 24/3 og 26/9 1 ad han & 1 hun (1 ynglepar) (TBN, KBC,OA,APN)
Skjern Enge Pumpest. Nord (1 fund af 1 fugl): 28/3 1 han r (Lasse Braae)
Værnengene (2 fund af 5 fugle): 1/4 4 r (EKR,TA), 16/5-17/5 1 han (MBA), 22/5 1 han (OA), 5/6-6/6 1 ad han, 11/6 1 (PPO).
Tipperne (1 fund af 1 fugl): 29/4-31/7 1 ad han i ynglepar med hun af nominatformen (T) - var samme fugl som på Værnengene

I alt vurderet til 6 fund af 10 fugle.

Nedenstående graf illustrerer forekomsten af Sortrygget Hvid Vipstjert siden 1993 i Ringkøbing Amt (forsøgt renset for de værste gengangere):

Vandstær (*Cinclus cinclus*): 10500

Vandstæren foretrækker rene vandløb med strømmende vand, gerne hvor der er opstemninger som eksempelvis ved dambrug, eller ved broer. Vandstæren er en forholdsvis almindelig vintergæst i vores amt, men er også registreret som ynglefugl (senest i 2000 jf. Sandeviften 2. kvartal 2001, nr. 2). Vandstæren ankommer om efteråret typisk fra ultimo oktober, og trækker atter mod ynglepladserne i marts-medio april. Nedenstående er årets observationer inddelt på lokaliteter for hhv. 1. og 2. halvår:

	1. Halvår	2. Halvår
Nybro	1/1+15/1+21/2 1 r (OO) 13/3+26/3 1 r (OO)	9/11+16/11 1 r (EØ,UEM)
Råsted	1/1-26/1 2 r (HWJ,CH mfl.)	
Klosterheden	4/1 1 r (HWJ) 29/1 2 r (AKV) 13/2 2 r (OA) 29/4 1 r (HWJ)	25/10 1 r (HK) 2/11 2 r (CH) 7/11 1 r (HWJ) 18/11+23/11 1 r (HWJ,MO)
Ganer Å og Ådal	5/1 1 r (MSL) 27/2 1 r (via TM)	
Vegen Å og Ådal	9/1 2 r (HWJ) 23/2 3 r (PP)	
Flyndersø	10/1 1 r (HRS)	
Vandkraftsøen	21/1 1 r (LN) 29/1 1 2k ringmærket (PF) 29/1 1 2k+ hun ringmærket (PF) 19/2 2 r (EØ) 21/2 1 r (PP) 6/3 1 r (EØ)	30/12 1 r (IM)
Ven Å og Ådal	29/1 1 2k hun ringmærket (PF) 29/1 1 3k+ hun aflæst (PF)	
Holstebro Museum	29/1 1 fou (PF)	
Borbjerg Møllesø	29/1 1 3k+ han ringmærket (PF)	
Store Ryde Mølle	29/1 1 3k+ hun ringmærket (PF)	
Blåkilde Plantage	20/2 1 r (OA)	
Hover Å	27/2+19/3 1 r (JB)	22/11+4/12 1 r (JB)
Vonå	1/3 2 r (PLA)	
Herning	4/4 1 r (DT)	
Vest Stadil Fjord		26/10 1 m (MNE,EE)
Lilleå og Ådal		6/12 1 r (OA)
Skjern		19+20/12 1 r (OA,MBA)

Nattergal (*Luscinia luscinia*): 11030

Nattergalen er en udpræget østlig art, og forekommer kun sparsomt i Ringkøbing Amt (Danmark udgør artens vestgrænse). Af årets forekomster, er hovedparten da også fra den østlige del af Amtet. En af årsagerne til dette er at Nattergalen foretrækker tætte krat i ådale og fugtige, lave bevoksninger nær søer og vandløb, biotoper der ikke er så udpræget i det vestligste Jylland.

Alle årets observationer nævnes, opdelt på lokaliteter:

Hellegård Ådal:	10/5+12/5 1 sy (IM, LN)
Karup Å:	12/5+13/6 hhv. 2 sy og 1 sy (HRS) (deraf 1 i Viborg Amt)
Skalle Sø:	14/5+17/5 1 sy (HRS, BB)
Kærhede:	26/5 1 sy (OAJ)
Tarm Kær:	28/5+14/6 1 sy (OA, TM)
Hummelmose:	28/5 1 sy (IM)
Sdr. Vium:	31/5 1 sy (KIA)
Ryde:	12/6 4 sy (EØ)

Året 2003 bød således på 11 syngende hanner i Amtet, hvilket er på niveau med sidste år. De seneste undersøgelser fra DOF's punkttællinger viser, at Nattergalen er i tilbagegang, og dette afspejles i forekomsten her i amtet. Gennemsnittet 1993-2001 er på 16,7 fugle, og tendensen synes negativ jf. Sandeviften 03/2003.

Sydlig Blåhals (*Luscinia svecica cyaneola*): 11062

Sydlig Blåhals er genindvandret til Danmark, og kerneområderne i dag er marskegnene i Sønderjylland særligt ved Magisterkogen, men også omkring Varde Å og Ho Bugt. Den er endnu ikke fundet ynglende her i Amtet, men Amtet har biotoperne til at byde Blåhalsen velkommen. Sidste år nævntes Skjern Enge, Værnengene og Tipperne, Vest Stadil Fjord, Bøvling Klit og Harboøre Tange, og ganske rigtigt blev det en af ovenstående lokaliteter der løb med opmærksomheden. Sydlig Blåhals har ekspanderet kraftigt i de seneste år, og erfaringerne fra Holland tyder på en fortsat vækstkurve. Landets samlede ynglefuglebestand af Sydlig Blåhals blev i 2002 opgjort til 23-24 sandsynlige par (til sammenligning vurderedes bestanden til 1-3 ynglepar under Atlasundersøgelsen...), så der sker en markant forøgelse i disse år.

Årets eneste observation blev:

Vest Stadil Fjord:	17/4-16/5 1 ad han sy (Inger Jensen, AØ, UJE, EE, LH, JB, UEM, HE, CGL, KAG, SVB, CSS, OA, HK, JOL, IM)
--------------------	---

Denne smukke han kunne nydes siddende frit fremme på indtil 5 meters afstand, i fuld sang. Siden 1980 er der i alt kun 3 fund af 4 fugle inkl. ovenstående, og vi skal helt tilbage til 1993 for at finde seneste observation: 9/5 1 han sy Værnengene. Det andet fund er fra 1981 13/5 med 2 individer på Tipperne.

Husrødstjert (*Phoenicurus ochruros*): 11210

Husrødstjerten kan karakteriseres som en fåtallig yngletrækfugl der gæster os i perioden marts - oktober. Enkelte fugle overvintrer dog undtagelsesvist, men i 2003 blev der ikke gjort observationer i vintermånederne.

Ynglefuglebestanden har skræmt lidt i de senere år her i amtet, og således også i år med kun 8 par i lighed med sidste år (i 1998 ca. 20 par). Der fremtræder ikke åbenlyse forklaringer på denne udvikling. Bestanden er ellers ekspanderet imellem de to Atlasundersøgelser (jf. Grell, M.B. "Fuglens Danmark"). Årets samlede ynglefuglebestand er fordelt på følgende lokaliteter:

Thorsminde Havn (1 par):	24/3 1 han sy & 1 hun (APN)
Ikast (2 par):	4/5+21/5 2 sy (NPB)
Ringkøbing (1 par):	9/5 2 fou (JB)
Struer (1 par):	30/5 1 sy (LSN)
Skaven Strand (1 par):	2/6 1 sy (MBA)
Harboøre Tange (1 par):	30/6 1 sy (USV)
Hvide Sande Havn (1 par):	19/6 1 sy (OA), 9/8+27-28/9 2 r (KEK,UEM,TBN)

Bestanden på 8 par er udelukkende estimeret på baggrund af syngende hanner i yngletiden, samt forekomsten af juvenile fugle på oplagte ynglelokaliteter. Indrapporteringen synes dog noget sløj, kan det virkeligt stå så grelt til?

Bynkefugl (*Saxicola rubetra*): 11370

Bynkefuglen er en ret almindelig ynglefugl i Ringkøbing Amt, men yngleoplysningerne er ret sparsomme. Med udgangspunkt i syngende hanner og angivelse af ynglefugle, indrapporteret fra følgende lokaliteter:

Skjern Enge	(Lønborg Borgbanke)	4/5 1 sy (OA)
	(Lønborggård)	9/5 1 sy (TA,EKR)
	(Rahbek Falbækvej)	10/5 1 sy (SKG)
	(Grønæltevej)	26/5 1 sy (OA)
	(Poldene v/mund.)	2/6 6 sy (MBA)
	(Albæk)	9/5 1 sy (OA)
Bølling Sø		4/5+7/5 2 sy (NPB)
Sønderlem Vig		12/5 2 sy (HRS)
Vind Hede		22/5 3 par (LN)
Stråsø Plantage		22/5 2 par (LN)
Hemmet		6/6 2 sy (MBA)
Grønkær		8/7 1 par (OO)

I alt ca. 23 par, men for et mere retvisende billede af ynglebestanden i Amtet henvises til Atlasundersøgelsen fra 1993-1996.

Sortstrubet Bynkefugl (*Saxicola torquata*): 11390

Sortstrubet Bynkefugl er oftest mere kystbunden end Bynkefugl, men enkelte ynglepar er tidligere registreret "indenlands". Af årets fund er alle gjort i kystnære områder, og der er således ingen fund fra kendte tidligere indenlandske ynglelokaliteter. De foretrukne biotoper er tørre sandede klitterræner ved kysten, eller heder og hedemoser i indlandet. Sortstrubet bynkefugl er fåtalligt ynglende i amtet, normalt flest efter milde vintre idet arten er noget sårbar. Arten fortsætter tilsyneladende sin katastrofekurs, idet der kun er registreret 1 ynglepar i 2003 i lighed med sidste år. Til sammenligning blev ynglebestanden opgjort til 5-7 par i 2000 og 2001. Desuden var der væsentligt færre observationer i 2003 så det ser meget trist ud. Den saltvandsindsprøjtning der tilsyneladende er brug for, kunne være kraftige vestlige vinde i marts måned. Dette falder netop sammen med artens ankomst tid til bl.a. England, og fugle blæst lidt ud af kurs ville være et tiltrængt supplement. Det ses da også, at i år med kraftige vestlige vinde i den periode, optræder der flere sortstrubede bynkefugle såvel som sortryggede hvide vipstjerter.

Ynglepar: Bjerregård 1 par, som fik 3 unger på vingerne 27/5 (OA)

Alle øvrige observationer nævnes:

Bjerregård:	9/3 1 han r, 21/5 1 han, 1 hun, 1 lk, 27/5 3 lk, 12/10 1 han r (OA,HHN)
Vest Stadil Fjord:	23/3 1 hun r Skelmosevej (EE), 4/4 1 han r (OA)
Lodbjerg Hede:	9/5 2 r – et ynglepar? (JKK)
Værnengene:	11/11 1 han r (MBA)

Stenpikker (*Oenanthe oenanthe*): 11460

Stenpikkeren er en ret almindelig yngletrækfugl i perioden april/primo maj – august/primo september. Antallet af ynglefugle i Ringkøbing Amt afspejles dårligt i det indsendte materiale.

På baggrund af syngende hanner i yngletiden såvel som påvist yngel, er bestanden opgjort til:

Husby Klit:	21/4 1 ad han sy (JB,UEM)
Haurvig:	1/5 5 yf (CSS)
Thorsminde Havn:	9/5 1 sy (TA,EKR)
Vejlby Klit:	25/6 1 ad han med 1k (AKV)

I perioden medio/ultimo maj – ultimo juli foreligger der fund på 2 oplagte ynglelokaliteter:

Skodbjerg:	27/5 1 han r (OA)
Hvide Sande Havn:	31/5 3 r (THM)

Der kan sagtens være tale om ynglepar, men der er ikke angivet nærmere herom i indrapporteringerne. For flere informationer om ynglebestanden af Stenpikker henvises til "Fuglenes Danmark" af Grell, M.B.

Ringdrossel (*Turdus torquatus*): 11860

Ringdrosselen er en fåtallig trækfugl i perioderne ultimo marts/ultimo maj og ultimo august/primo november. Der blev i 2003 registreret 84 fugle, hvilket er nogenlunde på niveau med de foregående år. Til sammenligning blev der kun observeret 57 fugle i 2002. For en lidt grundigere analyse af forekomsten i Ringkøbing Amt, henvises til Sandeviften 3/2003.

Ringdrossel blev i 2003 registreret på følgende lokaliteter (alle observationer nævnes):

Vest Stadil Fjord:	26/3 1 ad han r (HE), 12/4 1 r (SEP,MSL), 19/4 4 r (EE), 21/4 4 han r (JB, UEM), 23/4 1 r (EE).
Skjern Enge:	12/4 3 r syd for Vostrup (SEP, MSL), 13/4 1 ø (EE).
Haurvig:	14/4 2 r (MBA), 2/10 1 r (OA,MJH)
Tipperne:	15/4 2 r (T), 29/4 42 r (T)
Fjand:	17/4 1 han (KW), 17/4 2 han r (KW)
Hygum Nor:	20/4 2 (SSL)
Stadilø:	21/4 1 ad han r (JB,UEM)
Værnengene:	22/4 1 (MBA), 25/4 1 ad han fou (HST)
Mejrup:	22/4 1 han fou (PP), 4/5 1 hun r (PP)
Blåkilde:	23/4 2 (TM)
Lodbjerg Hede:	25/4 4 fou (JB)
Søndermølle:	25/4 1 han fou (ULS)
L.yngvig Fyr:	3/5 1 r (OA), 2/10 2 r (OA,MJH), 6-7/10 1 ad han r (EE,ASF,UEM mfl.)
	19/10 1 han r (JB,EE,UEM)

Misteldrossel (*Turdus viscivorus*): 12020

Misteldrosselen optræder på samme biotop som hos Sangdrossel, dvs. i nåle- og blandskov. Bestanden 1993-1994 er opgjort til 28.000 par i Danmark (jf. "Fuglenes Danmark", Grell, M.B.), og er dermed mere sparsomt forekommende end "lillebroderen". Misteldrosselen er en yngletrækfugl, der gæster os i perioden medio februar – november, men som det er tilfældet ved Sangdrossel, overvintrer enkelte individer.

Observationer uden for den normale træktid, og de hhv. tidligste og seneste trækforekomster nævnes:

1. halvår:	3/1 1 r Vind Hede (CH), 12/1 1 r (CSv, ASN), 13/2 2 fou 1 km. øst for Vinderup (APN)
------------	--

2. halvår: 7/11 1 Klosterheden (HWJ), 20/11 1 r Stubbergård Sø (LN), 23/12 1 r Borris Hede (OA,KEK)

De største observationer, i træk- og yngletiden nævnes (≥ 5): 10/3 5 r Tipperne (T), 12/4 8 Nissum Fjord (TC), 24/5 11 Klosterheden (JOL), 29/8 6 r Sdr. Feldborg Plantage (OO).

Græshoppesanger (*Locustella naevia*): 12360

Efter det foregående år på et meget lavt niveau var 2003 til gengæld i top, hvad angår Græshoppesanger med knap 28 syngende fugle på 10 lokaliteter. Ankomst til normalt tidspunkt først i maj: 3/5 1 sy Ganer Å (JHK), mens anden iagttagelse er af hele 4/5 4 syngende fugle (NPB) ved det nye naturgenopretningsprojekt "Bølling Sø" i Ikast kommune. Største lokalitet var Skjern enge, med omkring 8 syngende fugle rundt i det store område. Øvrige lokaliteter: Sønderlem Vig 1, Blåkilde 1, Ovstrup hede 1, Sdr. Vium 1, Hemmet 2. Året sluttes 10/8 hvor 1 IK Indfjorden (PF) blev ringmærket.

Vandsanger* (*Acrocephalus paludicola*): 12420

Danmarksrekord!! Den 10/8 blev hele 3 Vandsangere ringmærket ved Indfjorden (John Kyed, PF,OA,AKV,JN).

Nærmere beskrivelse om dette sjældne fund i Sandeviften nr.2 – 2003. Den tidligere rekord var på 2 fugle fra samme lokalitet tilbage i 1999. Udover disse blev 1 Vandsanger ringmærket i 1998 også ved Indfjorden, samt 1 ved Husby sø i 1989. Alle fund er fra første halvdel af august.

Sivsanger (*Acrocephalus schoenobaenus*): 12430

Enkelt stor optælling 17/5 69 Tipperne (T), desuden blev der i perioden 9/8 til 20/9 i alt ringmærket 62 Indfjorden (PF).

Kærsanger (*Acrocephalus palustris*): 12500

Dobbelt så mange iagttagelser, som i 2002, med omkring 35 fugle på 16 lokaliteter. Første fugle var 4/5 2 Mejrup (PP), hvilket er meget tidligt. Største lokalitet er Skjern Enge med cirka 10 syngende fugle, heraf er største enkelt obs. 2/6 3 + 17/6 3 Poldene ved Skjernå-munding (MBA,OA). Yderligere lokaliteter med mere end 1 fugl er 1/6 2 Tvis Å og Ådal, 12/6 2 Tarm Karr (OA), 17/6 2 Gødstrup Sø (CGL), 17/6 2 Harboøre Tange (LN).

Rørsanger (*Acrocephalus scirpaceus*): 12510

I perioden 9/8 til 28/9 blev 190 Rørsangere ringmærket ved Indfjorden (PF).

Lille Gulbug/Steppegulbug* (*Hippolais caligata rama*): 12560

Meget sjældent fund, men desværre også meget svær at bestemme. Op mod 100 ornitologer valfartede midt i oktober til Lyngvig Fyr. Flere fik set (kortvarigt i glimt) og hørt denne lille fætter fra Centralasien, men måske ikke nok til at kunne få den rigtig bestemt. Kaldet blev optaget, men er endnu ikke tilsendt SU (maj 2004). Lille Gulbug har 2 godkendte fund i Danmark, 1 fra 1988 og 1 fra 1989, mens Steppegulbug aldrig er truffet herhjemme. Desuden er der et fund af en Lille Gulbug/Steppegulbug. Endelig er en beskrivelse af et fund af Lille Gulbug under genbehandling.

Gærdesanger (*Sylvia curruca*): 12740

Sidste iagttagelse meget sent: 7/11 1 Hvide Sande (OA).

Munk (*Sylvia atricapilla*): 12770

En enkelt vinterfugl i 2003, 24/1 1 F/2K Lemvig (AKV). Ellers sidste iagttagelse 31/10 1 Hvide Sande (OA).

Hvidbrynet Løvsanger (*Phylloscopus inornatus*): 13000

Andet år i træk med iagttagelse af denne østlige sanger, som endda var meget stemmeaktiv. Fuglen opholdt sig ved Hvide Sande Stadion 9–11/10 1 (EE,UEM,OA,MBA,JB m. fl.), hvilket er det normale tidspunkt. Næsten årlig i amtet, således set i 4 af de foregående 5 år.

Skovsanger (*Phylloscopus sibilatrix*): 13080

Et rigtig godt år med min. 23 fugle. Vi skal 15 år tilbage for at finde højere registreringstal. Første fugl 2/5 1 Knudemosen (UEM). Største registreringer på 2 yngelokaliteter nævnes: 11/5 8 Stenholt Skov (NPB), og 22/6 4 Hørbylunde (HST). Mest præcise iagttagelse var: 24/5 2 Struer Golfbane ved henholdsvis hul 3 og 4 (OO). Øvrige lokaliteter med mere end 1 fugl: 7/5 2 Skallesøgård (LN), 9/6 2 sy Ndr. Feldborg Plantage (CH).
En efterårsfugl: 30/8 1 Søndervig (EE).

Gransanger (*Phylloscopus collybita*): 13110

Hele 30 iagttagelse af Gransangere i marts med første registrering 23/3 1 Stoubæk Krat (THM), 1 Skjernå + 1 Dejbjerg Plantage (EE). Sidste fugle 7/11 2 Hvide Sande (OA).

Løvsanger (*Phylloscopus trochilus*): 13120

26/3 1 sy Vest Stadil Fjord (HE) er første marts iagttagelse og derved tidligste observation i amtet nogensinde. I modsatte ende af året er 2/11 1 Hvide Sande (EE,UEM,MNE) sent.

Rødtoppet Fuglekonge (*Regulus ignicapillus*): 13150

3 observationer på et år af Rødtoppet Fuglekonge er højeste antal siden 1996: 20/1 1 r Lønborrgård Plantage (OA), 13-14/3 1 Søndervig (EE), 19/10 1 Hvide Sande (TEO). Seneste iagttagelse i amtet var af 2 fugle i august 2000.

Grå Fluesnapper (*Muscicapa striata*): 13350

To sikre ynglefund 22/6 1 par m. min 4 unger Hørbylunde (HST) og med 5/7 1 par m. 5 unger Blåkilde (JHK)

Lille Fluesnapper (*Ficedula parva*): 13430

2 iagttagelser i 2003: 12/9 1 Ik Lyngvig Fyr (TRK), 14/10 1 r Lyngvig Fyr (via ROC). Arten er ikke årlig i amtet og vi skal tilbage til 2000 for at finde de seneste 2 observationer.

Broget Fluesnapper (*Ficedula hypoleuca*): 13490

Årets første nogle dage tidligere end gennemsnittet 21/4 1 Tipperne (T). Ingen sikre ynglefund, men en fouragerende han 22/6 Hørbylunde (HST) kunne nemt være en halvdel af et ynglepar, tidspunkt og lokalitet taget i betragtning. I 2003 indsendt observationer af 27 fugle på 12 lokaliteter.

Skægmejse (*Panurus biarmicus*): 13640

Skægmejse er en art med succes i Ringkøbing Amt og antallet af indsendte observationer var i 2003 over 700, hvilket er rekord. I Indfjorden ved Nissum Fjord blev 307 Skægmejsers ringmærket i August-September måned, alene 28/9 104 (PF).

	Y-par	Max-tal	Observatør
Sønderlem Vig		5	(HRS, LN)
Geddal Enge	+	6	(LN)
Harboøre Tange		3	(OA)
Nissum fjord/Indfjorden		104	(PF)
Vest Stadil Fjord		25	(SSL, MO)
Stadil fjord/Hindø	+	5	(EE, ASF)
Ringkøbing Fjord (Vestas-stien)		12	(JB)
Bjerregård		8	(KEK, OA)
Skjern Enge	+	5	(MBA, KJH)
Husby/Nørresø	+	3	(EØ, HWJ)

Månedstal:

Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Juli	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
0	3	4	14	45	11	19	113	290	186	25	5

Halemejsje (*Aegithalos caudatus*): 14370

Kanonår for Halemejsje i Ringkøbing Amt. For 2002 var der indsendt iagttagelser af 39 Halemejsjer, men for 2003 blev tallet 153, hvilket ligger langt over et normalt gennemsnitligt år og i Årsrapporten siden 1978 er det kun 1990, der kommer op i nærheden med omkring 140 fugle. Største flokke 6/2 13 Lønborggård Plantage (MBA), 4/12 12 Sunds (PP), 12/10 10 Bølling Sø (NPB, BD, CGL), 12/10 12 Flynder Sø (LN), 25/10 10 Hemmet (BOSK). Ynglefund/nogle racebestemte: Knudsrosen 1 par med 1 nordl. + 1 sydlig (UEM), Stubbe å og ådal (nordlig) + Flyndersø + Skalle Sø (LN), Kærhede (OAJ).

Sumpmejsje (*Parus palustris*): 14400

Igen mange iagttagelser af Sumpmejsje i 2003, i alt 141. Tendensen de senere år har været, at arten klarer sig godt i det vestjyske og bliver mere og mere almindelig, hvilket også en foderbrættælling vinteren 2002/2003 indikerede. Her blev Sumpmejsjen, skønt et forholdsvis lille materiale, set i overraskende mange haver. Måske er de mange læplantninger, med overvejende løvtræer med til at skabe spredningskorridorer i landskabet og derved gavne bl.a. Sumpmejsje, men også andre af de arter som tidligere har været mere østlig orienterede i Jylland/Danmark. Største optælling/iagttagelse 16/3 12 Husby Klitplantage (CBT) må absolut understøtte ovenstående og vise, at hele Ringkøbing amt, er ved at være indtaget.

Spætmejsje (*Sitta europaea*): 14790

Højeste antal indsendte iagttagelser siden 1998. Et enkelt ynglefund: 22/6 1 par med 4 unger Hørbylund (HST), men mange af de øvrige lokaliteter er sikre yngleflokkelokaliteter, eksempelvis Volstrup Skov (LN), Rydhave Skov (CSV, ASN), Stoubæk Krat (OO). Største iagttagelse 18/9 5 Dejbjerg Golfbane (JHK). I alt indsendt fra 19 lokaliteter.

Træløber (*Certhia familiaris*): 14860

Lidt flere iagttagelser end de sidste par år. De fleste fugle er fra foråret, hvor største fund var 23/3 5 Ndr. Feldborg Plantage (HWJ). Set på en del kendte lokaliteter med 1 - 2 fugle. De fleste fund er fra plantager rundt i amtet. Et enkelt fund 25/12 1 Draget, Thyholm (HHL) nævnes, da fund af Træløber fra denne ø ikke er hverdagskost i Årsrapporten.

Pungmejsje (*Remiz pendulimus*): 14900

Efter et år 2002 helt uden iagttagelser, kunne noget tyde på at den har været her alligevel, idet der blev fundet 2 reder ved Skalle Sø i november måned (BB). 16/5 1 fu + 8/7 1 sy - fu m. noget i næbbet Skalle sø (BB+LN) tyder på yngleaktivitet igen i 2003 her. Største fund blev 9/8 5 ringmærket

Indfjorden (PF, John Kyed). Udover disse: 17/9 1 Stadil Fjord (MBA). Skalle Sø har været lokaliteten med flest iagttagelser i amtet, set over en årrække.

Pirol (*Oriolus oriolus*): 15080

En enkelt observation af 4/6 + 5/6 1 syngende han Lønborggård, parken (Gert Alsted, TM, PKJ). Pirolen er en sjældenhed i amtet, hvilket den også er ved at være på landsplan. Arten er ikke årlig og fra de senest 5 år foreligger 2 fund fra 2000 og 1 fra 1999.

Rødrygget Tornskade (*Lanius collurio*): 15150

Første fugl 9/5 1 Nørlund plantage (NPB). Endvidere igen i 2003 en hel del ynglefund indsendt: 1 par Nordre Feldborg Plantage (LN), 1 par Bjerregaard (OA), 1 par Stråssø Pl. (LN), 3 par Påbøl Pl. (TM), 5 par Boris Hede (EØ), 1 par Sdr. Vosborg Hede (JB), 1 par Nørlund Pl. (NPB), 1 par Stubbe Å og Ådal (HRS), 1 par m. 1 unge Stubbegård Sø (LN), 1 par m. 2 unger Ladegård Sø (LN), 1 par m. 3 unger Høverdal Pl. (JB), 1 par m. 3 unger Ovstrup Hede (TOM). Rødrygget Tornskade trives tilsyneladende godt i Ringkøbing Amt, de steder hvor der er åbne ugødede naturarealer og lysninger af en vis størrelse, f.eks. i plantager.

Stor Tornskade (*Lanius excubitor*): 15200

Siden 1998 er der forsøgt lavet totaloptællinger af arten både på amts- og landsplan, idet Stor Tornskade er med i DATSY-projektet (Dansk Ornitologisk Forenings Arbejdsgruppe for Truede og Sjældne Ynglefugle).

Året blev på landsplan det bedste år i meget lang tid for arten, idet der blev noteret 13 sikre, 16 sandsynlige og 1 muligt ynglepår. I alt på landsplan blev der set 26 udflyjende unger, hvilket også er langt over tidligere observationer. Den forholdsvis store stigning i par og udflyjende unger hænger sammen med at der i Ribe Amt er gennemført en grundig optælling af arten (7 par), specielt omkring Oksbøl Skyde- og øvelsesterræn og Filsø-området.

I amtet blev det til 6 sikre, 11 sandsynlige og 1 muligt par, således at amtets bestand udgør 3/5 af Danmarks bestand. Ved 3 af parrene i amtet blev der hvert sted set 2 unger.

Stor Tornskade ses i alle måneder i amtet, hvor september er den måned, hvor arten ses mindst med 6 obs. og december med 43 obs. er størst.

I alt er der 162 obs. af 243 fugle.

Sortkrage (*Corvus corone*): 15671

Flest fund i det vestlige del af amtet, hvor der i maj var adskillige iagttagelser ved Vest Stadil Fjord med 10/5 6 r (OA) som højeste antal. Ellers niveaumæssigt, som de tidligere år.

Ravn (*Corvus corax*): 15720

Rigtig mange indsendte iagttagelser fra hele amtet. Blandt 428 indsendte fugle er adskillige større flokke. 1/1 25 fu St. Nørlund Mark (NPB), 5/4 30 Gludsted Pl. (NPB), 29/5 30 Søby Sø og Brunkulsleje (AL), 4/11 48 NV Aulum (OO). Ikke deciderede ynglefund, men mange iagttagelser forskellige steder gennem hele yngleperioden viser, at vi tilsyneladende er ved at have en god bestand af Ravn i amtet.

Rosenstær* (*Sturnus rosens*): 15840

Efter invasionsåret 2002, med 4 iagttagelser er der i 2003 iagttagelse af en fugl i november - er ikke tilsendt SU. Der kan derved ikke refereres til observationen. Fra og med 2004 er arten udgået af SU-listen.

Stær (*Sturnus vulgaris*): 15820

At sort sol også kan opleves i Ringkøbing amt, om end i mindre målestok end i Sønderjylland er følgende 2 observationer, et klart udtryk for. 1/7 60.000 Vest Stadil Fjord (GTA) og 11/7 - 30/7

50.000 –100.000 Sandene ved Søndervig (EE). Begge steder kan det fascinerende skue af tusindtallige Stære der giver flyveopvisning opleves i 15 – 30 minutter hver aften i en periode, hvorefter de går til overnatning i tagrørene, eller som det foregår ved Vest Stadil Fjord, i pilekrattet umiddelbart øst for fugleskulet. Virkelig en oplevelse at se og høre hvordan de mange Stære, efter at de har sat sig, skal have sludret af og hvis der så pludselig sker noget uventet og de igen letter er det, som de utallige vingers susen og skuets af tusinder skræmte fugle, giver en oplevelse man ikke fatter. At de mange Stære kan sidde så tæt og derefter flyve panisk op, uden at ramme hinanden, er som en stor bølge der ruller og bliver ved og ved med at rulle. Virkelig en af naturens unikke oplevelser !

Gulirisk (*Serinus serinus*): 16400

En enkelt observation i 2003: 14/5 1 Skjern Enge (JOL). Sjælden fugl i amtet, men ses næsten hvert år, med en enkelt observation eller to.

Grønsisken (*Carduelis spinus*): 16540

3 store vinterflokke nævnes: 3/1 85 fu Lønborggård Plantage, 19/1 200 Borris Hede (LN,EØ), 22/2 100 Hoverdal Plantage (JB).

Stor Gråsisken (*Carduelis flammea*): 16634

I alt 35 fugle er indsendt for denne nordlige gæst (incl. Nordlig Gråsisken 16631). De største obs blev 4/1 12 Råsted (MJH,OA), 30/1 5 Blåkilde (JHK) og 9/3 5 Søby Sø (JØO).

Lille Gråsisken (*Carduelis cabaret*): 16635

Iagttagelser af 45 fugle er bestemt til denne art, bl.a en af de sjældne vinterobs 30/1 11 Sahl (HRS,LN). Største obs fra yngletiden var 5/4 10 sy Borris Hede (LN).

Gråsisken sp. (*Carduelis flammea cabaret*): 16630

143 fugle blev ikke artsbestemt i 2003. Største flok: 30/12 15 Borris Hede (KEK,ET), Generelt drejer observationer fra maj-august sig om Lille Gråsisken, mens begge arter kan optræde fra januar til april samt fra september-december: Lille Gråsisken er dog sjældnen om vinteren.

Hvidsisken (*Carduelis hornemanni*): 166400

Atter en enkelt observation af denne nordlige art: 16/2 1 Stubbegård Sø (HK). Også én iagttagelse i 2001 og 2002.

Hvidvinget Korsnæb (*Loxia leucopetrea*): 16650

Som skrevet i Årsrapport 2002, fortsatte invasionen henover vinteren og foråret 2003, hvor den sidste fugl blev 30/4 1 Lønborggård Plantage (KJH). Grev Moltkes Plantage var som i efteråret det sted, hvor de fleste iagttagelser har fundet sted. Max. tal herfra 9/1 11 (8 hanner+2hunner+1 IK). Er samme max. tal som i efteråret 2002. Følgende øvrige lokaliteter havde også besøg af Hvidvinget Korsnæb: (max. tal nævnes). 19/1 8 Borris Hede (LN,EØ), 12/2 2 Blåkilde Pl. (OA), 13/2 1 Ludvig Schrøders Pl. (APN), 16/2 Myremalm Pl. (THM), 16/2 3 Klosterheden (AKV), 6/4 1 Nordre Feldborg Pl. (LN).

Lille Korsnæb (*Loxia curcirostra*): 16680

Også Lille Korsnæb fortsatte invasionen hen over vinteren med de største iagttagelser: 1/1 100 + 13/2 120 Grev Moltkes plantage (APN), 16/2 80 Dejbjerg Plantage (OA,PP,SJ,LH). 21/2 60 Søndermølle (USV). Ynglefund fra Myremalm plantage (THM,TOM) Nordre Feldborg plantage (LN), Grev Moltkes plantage (LN).

Stor Korsnæb (*Loxia pytyopsittacus*): 16680

Med 42 Stor Korsnæb på 8 forskellige lokaliteter blev der set væsentlig flere fugle end i 2002, hvor der var 3 observationer af 22 fugle i alt. Alle nævnes: 13/2 2 Grev Moltkes Pl. (APN), 6/4 2 Klosterheden

(HWJ), 30/4 2 Lønborg Pl. (KJH), 16/10 9 Værnengene (OA,JRP, m.fl.) og 7/12 17 Borris Hede (OA, KEK). Fluktuerer meget i antal hos os. 2001: 8 fugle. 2000: 138 fugle. 1999: 44 fugle.

Karmindompap (*Carpodacus erythrinus*): 16790

Eneste sikre lokalitet for arten i amtet er Harboøre Tange, hvorfra der faktisk har været observationer hvert eneste år siden 1989. Max. tal i 2003: 7/6 4 sylt (AKV,OA,MJH,EØ). Kun 1 observation udover dem herfra – var 30/5 1 sy Venø (LSN).

Kernebidder (*Coccothraustes coccothraustes*) 17170

En af de arter, som også ses oftere og i hvert fald i de seneste 5 år er der væsentlig flere iagttagelser end tidligere. Flere har haft fornøjelse af Kernebidder på foderbrættet, hvor man virkelig kan se dens overdimensionerede næb. Stor flok efter vestjyske forhold 11/5 26 fu Stenholt Skov (NPB). Et enkelt ynglefund 6/5 2 Blåkilde (JHK). I alt er der indsendt iagttagelse af 94 fugle i 2003.

Laplandsværpling (*Calcarius lapponicus*): 18470

Flere iagttagelser end de sidste par år, i alt 37 fugle er observeret i 2003. En stor flok 18/4 18 Vest Stadil Fjord (PKJ). En flok af den størrelse skal vi helt tilbage til 1993 for at finde lignende og tilbage til 1990 for at finde større. Endnu en flok nævnes 29/11 7 Vest Stadil Fjord (EE,JB). Denne lokalitet er helt klart amtets bedste for arten.

Snespurv (*Plectrophenax nivalis*): 18500

Et år med rigtig mange Snespurve. Observationer af 1121 fugle indsendt. En enkelt stor flok bør nævnes: 22/11 110 Vest Stadil Fjord (HWJ).

Bomlærke (*Miliaria calandra*): 18820

5 store flokke nævnes: 11/1 350 Skalstrup (OA), 21/1 125 Pallisbjerg Enge (OA), 16/3 115 Grønbjerg (LH), 12/10 150 Vejby Klit (CSV,USV) og 8/11 130 Bovbjerg (AKV).

Lille Tårnfalk på Tipperne 7. juni 2003 – ny art til RK Amt.

Af Ole Thorup, Vester Vedsted

Efter at være kommet hjem fra morgens ynglefuglekortlægning, havde jeg lige sat mig ved computeren, da en stærkt farvet **Tårnfalk** fløj forbi vinduerne og satte sig på en pæl ca. 40 m fra Tipperhuset. Jeg hentede kikkerten. Da jeg så den siddende falk havde ensfarvet gråblåt hoved uden skægstribe og et stort gråblåt felt i vingen, kan det nok være at pulsen gik i vejret. Jeg var alene i huset, og de nærmeste stationsobservatører var en time væk. Der blev foretaget nogle hurtige opringninger, mens teleskopet blev sat op inde i stuen, og jeg fik kigget fuglen igennem. Jeg fik også aftalt med det lokale skovdistrikt, at hvis fuglen gik hen og blev stationær, ville vi organisere en mulighed for at folk kunne komme ind på reservatet og op til Tipperhuset for at kigge efter fuglen. Det blev dog aldrig aktuelt.

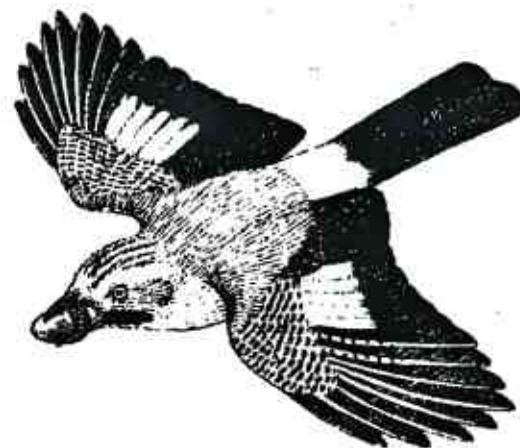
Efter ca. 25 minutter, da fuglen havde fortæret sit bytte og havde udholdt svalernes angreb i yderligere 5-10 minutter gik den på vingerne. Efter svalernes opførsel at dømme kunne det godt være en svalunge den havde nuppet. Den kredsede lavt et stykke tid over huset og Tipperkrattet og kredsede herefter langsomt nordpå ud over fjorden. Efter ca. 5 minutters kredsen skiftede fuglen til direkte aktiv flugt og forsvandt mod NV med retning mod Holmslands Klit lidt syd for Hvide Sande. Der var ingen kamera i huset, og indvoldene fra falkens bytte, der blev efterladt på toppen af en pæl, er eneste fysiske levn fra den Lille Tårnfalks besøg!

Artsbestemmelsen under disse forhold var helt straight-forward. Jeg så hele tiden fuglen bagfra og skråt bagfra, men falken var så alert, at den hele tiden drejede hovedet, så det blev hyppigt set fra siden. Falken var gjort i stærke farver. Hovedet var gråblåt uden lyse eller mørke markeringer med undtagelse af struben der var lys gullig. Næbbet var mørkt chromgult med sort spids, vokshuden rundt om øjet var bred og også stærkt chromgul, ryggen og de fleste vingedækfjer var orangerødbrune uden mørke pletter eller striber, de største dækfjer samt tertiærerne var blågrå, tertiærerne med en tynd sort skaftstribe og med gråbrunligt wash ind mod ryggen. Halen var gråblå med sort felt mod spidsen. De yderste 4 (eller måske 5) halefjer havde en hvid spids på måske en halv cm's bredde udenfor det sorte felt, mens de midterste halefjer var sorte helt ud til spidsen og en lille smule længere end de øvrige halefjer. Halen sås bedst, når fuglen pudsede sig, hvad den især gjorde meget lige efter måltidet. Ellers blev den næsten helt dækket af de lange vinger, der var tæt på at nå til halepidsen.

(Hånd)svingfjerene var i øvrigt ikke så stærkt farvet som resten af fuglen, ikke knaldsorte, men fadede brunsorte. Forsiden på fuglen sås kun på fuglen i flugt, men vinden tog af og til lidt i fjerene på det nederste af brystet og/eller flankerne, så de blev synlige ved siden af vingen, og de så okkergullige ud, mens der sås nogle enkelte små, distinkte sorte dråber i de gullige fjer. I flugt så jeg kun fuglen i håndkikkert og op mod himlen, så for og under side kan ikke beskrives så detaljeret. På det øverste af brystet var fuglen dog af en ensfarvet ret mørk nuance af rødorange, mens vingundersiderne virkede helt lyse/hvide, og der kunne ikke ses nogen pletning.

Lille tårnfalk er en familier fugl for mig. De seneste 5 år har jeg været 3 gange i Extremadura i Spanien og har tilbragt i hvert fald 15 dage ude på stepperne i selskab med små tårnfalke og andre dejlige steppefugle.

Herudover har jeg gennem mine over 30 år som feltornitolog regelmæssigt set små tårnfalke i Asien, Afrika og Sydeuropa. Men det var selvfølgelig en stor og dejlig overraskelse at se den fine fugl i min egen baghave på Tipperne.

M5740 M51 7401
Egon Østergaard
Kirkestræde 10, Hodsager
7490 Avlum

Afs. Jette Clemmensen
Tjørnevej 3
6880 Tarm

ISSN:0108-9315
Postbesørget blad
(8245 ARC)
Bladnr. 58520

Adresseliste på lokalbestyrelsen:

Gert T. Andersen, Hovedgaden 3, Hodsager, 7490 Aulum, 97 47 63 14 (Formand).

Egon Østergaard, Kirkestræde 10, Hodsager, 7490 Aulum, 97 47 62 10

Lars Holm, Sandbækvej 26, 6971 Spjald, 97 38 44 24

Lisbeth Olesen, Ingridsvvej 147 F, Lind, 7400 Herning, 97 12 10 39

Jette Clemmensen, Tjørnevej 3, 6880 Tarm, 97 37 25 77.

Kurt Mikkelsen, Lærkegården 9, 7620 Nr. Nisum, 97 89 19 60

Henning R. Sørensen, Adelvej 5, Sevel, 7830 Vinderup, tlf. 97 44 84 82

Ulf Esmack Møller, Gl.Skolevej, 26 st.tv. 7400 Herning, 23 60 89 89

- flere og flere
smutter forbi
på Vesterbrogade

Før du vælger ny

kikkert eller teleskop, kan det være en rigtig god idé, at tage turen ind til Naturbutikken og prøve lidt forskelligt fra det store udvalg.

Her kan du bare spørge løs og finde frem til netop det, der passer til dit behov!

Vi har stort set alle de bedste mærker på lager

- Zeiss, Leica, Swarovski, Kite, Pentax, kowa

så vi kan vise og rådgive dig

helt objektivt ud fra
dine egne ønsker.

Åbningstider:

Man.-Tors. 10-17.30

Fredag 10-19,

Lørdag 10-14

..overskuddet går til fugleagen!

NATURBUTIKKEN DOFsalg

Vesterbrogade 138A • 1620 København V. Tlf. 33 31 85 63

www.naturbutikken.dk